

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 19/03/2009

2004/4713
K(2009) 1753

Szanowny Panie Ministrze,

Mam zaszczyt zwrócić Panu ponownie uwagę na nieprawidłowe wdrażanie dyrektywy 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory w odniesieniu do trzech inwestycji drogowych położonych w północno-wschodniej Polsce, jak również na konieczność uwzględnienia efektów skumulowanych podczas wydawania zezwoleń dla różnych przedsięwzięć w tym regionie. Obecny list jest związany ze złym stosowaniem dyrektywy 92/43/EWG w odniesieniu do terenów proponowanych, jako tereny o znaczeniu wspólnotowym (TZW), artykułu 6 ust. 2, ust. 3 oraz 4 w połączeniu z artykułem 7 dyrektywy 92/43/EWG wynikającego ze oddziaływania dwóch przedsięwzięć drogowych: Białystok – Katryńka i obwodnica Sztabina na obszary chronione dyrektywą 92/43/EWG oraz 79/409/EWG i wynikającego z częściowej autoryzacji przedsięwzięcia Katryńka – Przewalanka przed zakończeniem procedury oceny oddziaływania na środowisko, jak również z braku wzięcia pod uwagę efektów skumulowanych trzech inwestycji drogowych będących przedmiotem listu wzywającego do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 roku na obszar Natura 2000 Puszcza Knyszyńska (Białystok – Katryńka, obwodnica Wasilkowa i Katryńka-Przewalanka) oraz efektów skumulowanych wszystkich przedsięwzięć drogowych będących przedmiotem listu wzywającego do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 roku, dla których wydano decyzje autoryzujące realizację, i dla których decyzje są nadal ważne na kilka obszarów Natura 2000 w regionie, w nawiązaniu do pierwszego listu wzywającego do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 roku (ref. SG (2006) D/207992). Wystosowanie niniejszego dodatkowego listu wzywającego do usunięcia uchybienia jest związane z włączeniem obszarów, na które przedsięwzięcia mają wpływ na listę terenów mających znaczenie dla Wspólnoty dla kontynentalnego regionu biogeograficznego. Obecny list wzywający do usunięcia uchybienia zastępuje list z dnia 15 grudnia 2006 roku.

Jego Ekszelencja
Pan Radosław Sikorski
Minister Spraw Zagranicznych
Al. Szucha 23
PL-00 - 580 Warszawa

I. Przepisy prawa wspólnotowego

1. Stosowne przepisy dyrektywy 79/409/EWG mają następujące brzmienie:

Artykuł 3:

1. W świetle wymogów określonych w art. 2 Państwa Członkowskie podejmują wszelkie niezbędne środki w celu ochrony, zachowania lub przywrócenia wystarczającej różnorodności i obszaru naturalnych siedlisk wszystkich gatunków ptactwa, określonych w art. 1.
2. Ochrona, zachowanie i przywracanie biotopów i naturalnych siedlisk obejmuje przede wszystkim następujące środki:
  - (a) stworzenie obszarów ochrony;
  - (b) utrzymanie i gospodarowanie, zgodnie z potrzebami ekologicznymi naturalnych siedlisk w ramach stref ochronnych i poza nimi;
  - (c) przywracanie zniszczonych biotopów;
  - (d) tworzenie biotopów.

Artykuł 4:

1. Gatunki wymienione w załączniku I podlegają specjalnym środkom ochrony dotyczącym ich naturalnego siedliska w celu zapewnienia im przetrwania oraz reprodukcji na obszarze ich występowania.

(...) Państwa Członkowskie dokonują klasyfikacji przede wszystkim najbardziej odpowiednich obszarów pod względem liczby i powierzchni jako obszarów specjalnej ochrony, z uwzględnieniem wymogów ich ochrony (...).
2. Państwa Członkowskie podejmują środki w odniesieniu do regularnie występujących gatunków wędrownych niewymienionych w załączniku I, mając na uwadze potrzebę ich ochrony w ramach morskiego i lądowego obszaru geograficznego, do którego niniejsza dyrektywa ma zastosowanie, w odniesieniu do obszarów ich wylęgu, pierzenia i zimowania oraz miejsc postoju wzdłuż ich tras migracji. W tym celu Państwa Członkowskie zwracają szczególną uwagę na ochronę terenów podmokłych, w szczególności tych o znaczeniu międzynarodowym. (...)
4. W odniesieniu do obszarów ochrony, określonych w ust. 1 i 2, Państwa Członkowskie podejmują kroki w celu uniknięcia powstawania zanieczyszczenia lub pogorszenia warunków naturalnych siedlisk lub jakichkolwiek zakłóceń wpływających na ptactwo, o ile będą mieć one znaczenie w odniesieniu do celów niniejszego artykułu. Państwa Członkowskie dążą również do uniknięcia powstawania zanieczyszczenia lub pogorszenia warunków naturalnych siedlisk poza tymi obszarami ochrony.”

2. Stosowne przepisy dyrektywy 92/43 mają następujące brzmienie:

Artykuł 4 ust. 5:

„Wraz z umieszczeniem terenu w wykazie określonym w ust. 2 akapit trzeci podlega ona przepisom art. 6 ust. 2, 3 i 4”.

„Artykuł 6

(...)

2. Państwa Członkowskie podejmują odpowiednie działania w celu uniknięcia na specjalnych obszarach ochrony pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, jak również w celu uniknięcia niepokojenia gatunków, dla których zostały wyznaczone takie obszary, o ile to niepokojenie może mieć znaczenie w stosunku do celów niniejszej dyrektywy.
3. Każdy plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu, ale które może na nie w istotny sposób oddziaływać, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami, podlega odpowiedniej ocenie jego skutków dla danego terenu z punktu widzenia założeń jego ochrony. Świetle wniosków wynikających z tej oceny oraz bez uszczerbku dla przepisów ust. 4 właściwe władze krajowe wyrażają zgodę na ten plan lub przedsięwzięcie dopiero po upewnieniu się, że nie wpłynie on niekorzystnie na dany teren oraz, w stosownych przypadkach, po uzyskaniu opinii całego społeczeństwa.
4. Jeśli pomimo negatywnej oceny skutków dla danego terenu oraz braku rozwiązań alternatywnych, plan lub przedsięwzięcie musi jednak zostać zrealizowane z powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego, w tym interesów mających charakter społeczny lub gospodarczy, Państwo Członkowskie stosuje wszelkie środki kompensujące konieczne do zapewnienia ochrony ogólnej spójności Natury 2000. O przyjętych środkach kompensujących Państwo Członkowskie informuje Komisję. (...)

„Artykuł 7

Obowiązki wynikające z art. 6 ust. 2, 3 i 4 niniejszej dyrektywy zastępują wszelkie obowiązki wynikające z art. 4 ust. 4 zdanie pierwsze dyrektywy 79/409/EWG w odniesieniu do obszarów sklasyfikowanych zgodnie z art. 4 ust. 1 tej dyrektywy lub uznanych w podobny sposób zgodnie z art. 4 ust. 2, poczynając od daty wykonania niniejszej dyrektywy albo od daty klasyfikacji (...) przez Państwo Członkowskie na mocy dyrektywy 79/409/EWG, gdy ta ostatnia data jest późniejsza.”

3. Stosowne orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości ma następujące brzmienie:

Waddensee, wyrok w sprawie C-127/02, w szczególności punkty 31-38, 45, 52-56 oraz 61,

„W swym drugim pytaniu, sąd odsyłający w istocie pyta, w jakim stosunku pozostają względem siebie art. 6 ust. 2 i art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej. (punkt 31)

Należy przypomnieć, że art. 6 ust. 2 w związku z art. 7 dyrektywy siedliskowej nakłada na Państwa Członkowskie obowiązek podjęcia odpowiednich działań w celu uniknięcia na specjalnych obszarach ochrony pogorszenia stanu siedlisk, jak również w celu uniknięcia niepokojenia gatunków, dla których zostały wyznaczone takie obszary. (punkt 32)

Zgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej właściwe organy państwowe udzielają pozwolenia na plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu, ale które może w istotny sposób na niego oddziaływać, jedynie wówczas, gdy po dokonaniu odpowiedniej oceny skutków tego planu lub przedsięwzięcia upewniły się, że nie wpłynie on niekorzystnie na ten teren. (punkt 33)

Przepis ten ustanawia wobec tego procedurę, która za pomocą uprzedniego badania ma zapewnić, aby jedynie wówczas udzielano pozwolenia na plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu, ale które może w istotny sposób na niego oddziaływać, gdy ten plan lub przedsięwzięcie nie wpłynie niekorzystnie na dany teren. (punkt 34)

Jeżeli udzielono pozwolenia na plan lub przedsięwzięcie zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, to, co się tyczy wpływu tego planu lub przedsięwzięcia na teren chroniony, zbędnym jest jednoczesne stosowanie ogólnej normy ochrony przewidzianej w art. 6 ust. 2. (punkt 35)

Udzielenie pozwolenia na plan lub przedsięwzięcie, zgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, zakłada w sposób konieczny, że uznano, iż tenże plan lub przedsięwzięcie nie wpłynie niekorzystnie na dany teren i w konsekwencji, nie może również spowodować pogorszeń lub niepokoi w rozumieniu art. 6 ust. 2. (punkt 36)

Mimo to, nie można wykluczyć, że w przyszłości okaże się, nawet przy nie wystąpieniu błędnego działania właściwych organów państwa, że taki plan lub przedsięwzięcie może wywoływać takie pogorszenia lub niepokoje. W takich okolicznościach zastosowanie art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej umożliwi spełnienie podstawowego celu zachowania i ochrony jakości środowiska, włącznie z ochroną siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, który został określony w pierwszym motywie tej dyrektywy. (punkt 37)

(...) art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej ustanawia procedurę, która za pomocą uprzedniego badania ma zapewnić, aby jedynie wówczas udzielano pozwolenia na plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu, ale które może w istotny sposób na niego oddziaływać, gdy ten plan lub przedsięwzięcie nie wpłynie niekorzystnie na dany teren, podczas gdy art. 6 ust. 2 tej dyrektywy, ustanawia ogólny obowiązek ochrony, polegający na unikaniu pogorszeń i niepokojów mogących mieć znaczenie w stosunku do celów niniejszej dyrektywy i nie może być stosowany jednocześnie z art. 6 ust. 3.” (punkt 38)

"Mając na uwadze powyższe, na pytanie 3 a należy odpowiedzieć, że wykładni art. 6 ust. 3, zdanie pierwsze dyrektywy siedliskowej należy interpretować w ten sposób, że każdy plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane

lub konieczne do zagospodarowania terenu podlega odpowiedniej ocenie jego skutków dla tego terenu z punktu widzenia założeń jego ochrony, jeżeli na podstawie obiektywnych informacji nie można wykluczyć, że przedmiotowy plan lub przedsięwzięcie będzie oddziaływać na dany teren w istotny sposób, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami." (pkt. 45)

„Co się tyczy pojęcia „odpowiednia ocena skutków” w rozumieniu art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, należy stwierdzić, że dyrektywa ta nie ustanawia żadnych szczególnych metod przeprowadzania takiej oceny. (punkt 52)

Mimo to, zgodnie z brzmieniem tego przepisu, odpowiednia ocena skutków planu lub przedsięwzięcia dla danego terenu powinna być dokonana przed udzieleniem na nie pozwolenia i powinna brać pod uwagę skutek łączny, wynikający z kombinacji tego planu lub przedsięwzięcia z innymi planami lub przedsięwzięciami z punktu widzenia założeń ochrony terenu. (punkt 53)

Dokonanie takiej oceny oznacza w związku z tym określenie, zgodnie z najlepszą wiedzą naukową w tej dziedzinie wszystkich aspektów planu lub przedsięwzięcia, mogących osobno lub w połączeniu z innymi planami i przedsięwzięciami oddziaływać na przedmiotowe założenia. Założenia te mogą zostać ustalone, jak wynika z art. 3 i 4, a w szczególności z art. 4 ust. 4 dyrektywy siedliskowej, na podstawie znaczenia tych terenów dla zachowania lub odtworzenia, we właściwym stanie ochrony, typu siedliska przyrodniczego wymienionego w załączniku I lub gatunku wymienionego w załączniku II, a także do celów spójności Natury 2000 oraz na podstawie zagrożenia degradacją lub zniszczeniem, na które narażone są te tereny. (punkt 54)

Co się tyczy pytania, na jakich warunkach mogą zostać wydane pozwolenia na taką działalność jak mechaniczne połowy sercówek, należy przypomnieć, że mając na uwadze art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej i odpowiedź na pierwsze pytanie, w kompetencji właściwych organów państwowych leży, przy uwzględnieniu wniosków wynikających z oceny skutków planu lub przedsięwzięcia na dany teren, udzielenie takiego pozwolenia jedynie po upewnieniu się, że plan lub przedsięwzięcie nie wpłynie niekorzystnie na dany teren. (punkt 55)

Z powyższego wynika, że pozwolenie na przedmiotowy plan lub przedsięwzięcie może zostać udzielone pod warunkiem, że właściwe władze krajowe uzyskają pewność, że plan lub przedsięwzięcie nie będzie miało negatywnych skutków na teren." (pkt 56)

„Mając na uwadze powyższe, na czwarte pytanie należy odpowiedzieć, że zgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej, odpowiednia ocena skutków planu lub przedsięwzięcia na dany teren oznacza, że przed udzieleniem pozwolenia powinny zostać określone, zgodnie z najlepszą wiedzą naukową w tej dziedzinie, wszystkie aspekty planu lub przedsięwzięcia, mogące osobno lub w połączeniu z innymi planami i przedsięwzięciami oddziaływać na założenia ochrony terenu. Właściwe organy państwowe, mając na uwadze ocenę skutków mechanicznego połowu sercówek na przedmiotowy teren z punktu widzenia założeń jego ochrony, mogą udzielić pozwolenia na tą działalność jedynie wówczas, gdy uzyskają pewność, że nie będzie ona miała negatywnych skutków na ten teren. Ma to miejsce wówczas, gdy z naukowego punktu widzenia brak jest racjonalnych wątpliwości co do braku wystąpienia takich skutków.”(punkt 61)

Draggagi, wyrok w sprawie C-117/03, w szczególności punkt 29

„Okazuje się zatem, że jeśli chodzi o tereny kwalifikujące się do określenia jako tereny mające znaczenie dla Wspólnoty, umieszczone w przekazanych Komisji wykazach krajowych, wśród których w szczególności mogą znaleźć się tereny, na których znajdują się typy siedlisk przyrodniczych o znaczeniu priorytetowym lub gatunki o takim znaczeniu, Państwa Członkowskie są, na podstawie dyrektywy, zobowiązane do podjęcia kroków będących w stanie ochronić wartość ekologiczną tych terenów.” (punkt 29)

Castro Verde, wyrok w sprawie C-239/04, w szczególności punkty 34-36

„Artykuł 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej przewiduje, że jeśli pomimo negatywnej oceny skutków dla danego terenu przeprowadzonej na podstawie art. 6 ust. 3 zdanie pierwsze oraz braku rozwiązań alternatywnych plan lub przedsięwzięcie musi jednak zostać zrealizowane z powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego, państwo członkowskie stosuje wszelkie środki kompensujące konieczne do zapewnienia ochrony ogólnej spójności programu Natura 2000. (punkt 34)

Przepis ten, który pozwala, przy spełnieniu pewnych przesłanek, na realizację planu lub przedsięwzięcia ocenionego negatywnie na podstawie art. 6 ust. 3 zdanie pierwsze dyrektywy siedliskowej, winien, jako odstępianie od kryterium udzielenia zezwolenia, wyrażonego w art. 6 ust. 3 zdanie drugie, być interpretowany zawężająco. (punkt 35)

Tym samym realizacja planu lub przedsięwzięcia na podstawie art. 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej jest w szczególności uzależniona od wykazania, iż brak jest rozwiązań alternatywnych” (punkt 36)

Bund Naturschutz, wyrok w sprawie C-244/05, w szczególności punkty 44-46 i 51

„W świetle powyższych rozważań państwa członkowskie są zobowiązane do podjęcia w odniesieniu do terenów wyznaczonych do umieszczenia w wykazie wspólnotowym środków ochrony odpowiednich dla zachowania ekologicznego charakteru tych terenów. (punkt 44)

Należy przypomnieć w tym względzie, że zgodnie z załącznikiem III etap 1 dyrektywy charakter ekologiczny terenu wyznaczonego przez właściwe władze krajowe powinien odzwierciedlać wskazane tam kryteria oceny, to jest stopień reprezentatywności typu siedliska przyrodniczego, jego powierzchnię, strukturę, funkcje, wielkość i zagęszczenie populacji gatunków żyjących w obrębie terenu, cechy siedliska, które są ważne dla danych gatunków, stopień odizolowania populacji gatunków żyjących w obrębie terenu oraz wartość terenu dla ochrony typu siedliska i danych gatunków. (punkt 45)

Państwa członkowskie nie mogą zatem zezwolić na ingerencje, które mogłyby poważnie zagrozić ekologicznemu charakterowi terenu wyznaczonego na podstawie wspomnianych kryteriów. Ma to miejsce w szczególności wtedy, gdy dana ingerencja niesie niebezpieczeństwo bądź to istotnego zmniejszenia powierzchni terenu, bądź zniknięcia gatunków o znaczeniu priorytetowym żyjących na tym terenie, bądź też w końcu doprowadzenia do zniszczenia terenu lub zniweczenia jego cech charakterystycznych.” (punkt 46)

„W konsekwencji na pytanie trzecie należy odpowiedzieć, że państwa członkowskie są zobowiązane do podjęcia zgodnie z przepisami prawa krajowego

wszelkich środków niezbędnych dla uniknięcia ingerencji, które mogłyby poważnie zagrozić ekologicznemu charakterowi terenów umieszczonych w przekazanym Komisji wykazie krajowym. Do sądu krajowego należy ocena, czy ma to miejsce.” (punkt 51).

Komisja przeciwko Republice Włoskiej (C-304/05), w szczególności punkty 58 oraz 80-85 oraz 94

„Trybunał orzekł jednak, że ocena ta powinna być przeprowadzona w taki sposób, aby właściwe władze krajowe mogły uzyskać pewność, że plan lub przedsięwzięcie nie będzie miało negatywnych skutków na integralność danego terenu, a jeżeli nie ma pewności co do braku takich skutków, władze te są zobowiązane do odmówienia wnioskowanego pozwolenia (zob. podobnie ww. wyroki w sprawach: Waddenzee, pkt 56 i 57, i Castro Verde, pkt 20).” (punkt 58)

„Mając na uwadze zasadność zarzutu dotyczącego naruszenia art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43, należy określić, czy pozwolenie z dnia 14 lutego 2003 r. było zgodne z wymogami wymienionymi w art. 6 ust. 4 dyrektywy. (punkt 80)

Przepis ten przewiduje, że jeśli pomimo negatywnej oceny przeprowadzonej zgodnie z art. 6 ust. 3 zdanie pierwsze tej dyrektywy plan lub przedsięwzięcie musi jednak zostać zrealizowane z powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego, w tym interesów mających charakter społeczny lub gospodarczy, i jeżeli brak jest rozwiązań alternatywnych, państwo członkowskie stosuje wszelkie środki kompensujące konieczne do zapewnienia ochrony ogólnej spójności Natury 2000. (punkt 81)

Jak podkreślił Trybunał w pkt 35 i 36 ww. wyroku w sprawie Komisja przeciwko Portugalii, art. 6 ust. 4 wspomnianej dyrektywy, jako przepis stanowiący odstępstwo od kryterium udzielenia pozwolenia określonego w art. 6 ust. 3 zdanie drugie, powinien być interpretowany ściśle. (punkt 82)

Należy stwierdzić ponadto, że art. 6 ust. 4 dyrektywy 92/43 znajduje zastosowanie wyłącznie po przeprowadzeniu oceny skutków planu lub przedsięwzięcia zgodnie z art. 6 ust. 3 tej dyrektywy. Znajomość tych skutków dla celów ochrony omawianego obszaru stanowi bowiem niezbędną przesłankę zastosowania art. 6 ust. 4, ponieważ w przeciwnym wypadku nie będzie można dokonać oceny żadnej z przesłanek zastosowania tego przepisu stanowiącego odstępstwo. Ocena ewentualnych powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego oraz istnienia mniej szkodliwych rozwiązań alternatywnych wymaga bowiem ich rozważenia względem niekorzystnych skutków spowodowanych przez dany plan lub przedsięwzięcie na określonym terenie. Ponadto, aby określić charakter ewentualnych środków kompensujących, należy dokładnie wskazać niekorzystne skutki dla danego terenu. (punkt 83)

Z powyższych rozważań wynika, że władze krajowe nie dysponowały takimi informacjami w chwili wydania decyzji o udzieleniu pozwolenia z dnia 14 lutego 2003 r. Wobec tego pozwolenie to nie mogło opierać się na art. 6 ust. 4 dyrektywy 92/43. (punkt 84)

W konsekwencji pozwolenie z dnia 14 lutego 2003 r. nie było zgodne z art. 6 ust. 4 dyrektywy 92/43.” (punkt 85).

"Jeżeli – jak wynika w niniejszym przypadku z rozpatrzenia pierwszego zarzutu – pozwolenia na plan lub przedsięwzięcie udzielono niezgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43, stwierdzenie naruszenia art. 6 ust. 2 w odniesieniu do obszaru

specjalnej ochrony jest możliwe, jeżeli wykazane zostaną pogorszenia stanu siedliska lub niepokojenia gatunków, dla których dany obszar został wyznaczony." (pkt. 94)

II. Procedura

4. Służby Komisji otrzymały kilka skarg dotyczących przedsięwzięć drogowych w północno-wschodniej Polsce stwierdzających ich możliwy negatywny wpływ na kilka obszarów chronionych oraz fakt naruszenia wymagań dyrektyw 79/409 i 92/43. Skargi te zostały zarejestrowane pod numerami 2004/4713, 2005/4935, 2005/4936, 2005/4938 i 2006/4417.
5. W celu uzyskania dalszych wyjaśnień na temat tych przedsięwzięć, służby Komisji przesyłały pismo do władz polskich w dniu 5 kwietnia 2005r., na które Rzeczpospolita Polska odpowiedziała w dniu 6 czerwca 2005r. Kolejne pismo zostało wysłane w dniu 3 lutego 2006r. i otrzymano odpowiedź datowaną na 30 marca 2006r.
6. 15 grudnia 2006 roku Komisja wysłała do Polski list wzywający Polskę do usunięcia uchybienia, wyszczególniający konkretne projekty, w odniesieniu do których Komisja uważała, że Polska, w procedurach w sprawie zatwierdzania omawianych inwestycji drogowych w północno-wschodniej części kraju nie wypełniła swoich zobowiązań wynikających z dyrektywy 79/409/EWG w sprawie dzikiego ptactwa oraz dyrektywy 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. Wszystkie projekty (tj. obwodnica Augustowa, obwodnica Wasilkowa, modernizacja drogi Białystok-Katryńka, obwodnica Sztabina, modernizacja drogi Katarynka-Przewalanka, modernizacja drogi Kolnica-Augustów, modernizacja drogi Sztabin-Kolnica i modernizacja drogi Wasilków-Białoruś), do których odnoszą się wyżej wspomniane skargi, zostały zgrupowane pod obecną skargą 2004/4713.
7. Polska została poproszona o odpowiedź na list wzywający do usunięcia uchybienia do 15 lutego 2007 roku. Listem z 8 lutego 2007r. (nr referencyjny WPP-AH-1238/2007) Polska zwróciła się do Komisji z prośbą o przedłużenie terminu odpowiedzi. Biorąc pod uwagę ostatnie wydarzenia w odniesieniu do obwodnicy Augustowa i obwodnicy Wasilkowa, Komisja listem z dnia 13 lutego 2007 odmówiła udzielenia zgody na przedłużenie terminu odpowiedzi (nr referencyjny SG (2007) D 124).
8. Listem z 15 lutego 2007r. Polska przesyłała odpowiedź (nr referencyjny WPP-JH-1538/2007), ustosunkowując się do zagadnień poruszonych w liście wzywającym do usunięcia uchybienia. Komisja przeanalizowała odpowiedź i zdecydowała, by wydać niniejszą uzasadnioną decyzję w odniesieniu do dwóch niżej wspomnianych projektów (które były przedmiotem skarg w sprawach 2005/4935, 2005/4936, 2005/4938 i 2006/4417), zachowując prawo, by podjąć działania w odniesieniu do innych projektów ujętych w liście wzywającym do usunięcia uchybienia w sprawie 2004/4713 na późniejszym etapie, jeśli zajdzie taka potrzeba.
9. Sprawa obwodnic Augustowa i Wasilkowa (numer sprawy głównej 2005/4938) została następnie skierowana do Trybunału Sprawiedliwości decyzją Komisji z dnia 21 marca 2007 roku i obecnie oczekiwany jest wyrok w sprawie (C-193/07).

10. W odniesieniu do pozostałych przedsięwzięć, jak również w odniesieniu do sprawy efektów skumulowanych, gdzie Komisja zachowała prawo, by podjąć działania na późniejszym etapie, jeśli zajdzie taka potrzeba, Komisja została poinformowana przez skarżących o rozwoju sytuacji w odniesieniu do przedsięwzięć: Białystok – Katryнка, Katryнка-Przewalanka oraz obwodnica Sztabina.
11. Dodatkowo, jak wspomniano powyżej, status prawny obszarów, na które oddziaływają przedsięwzięcia będące przedmiotem listu wzywającego do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 roku uległ zmianie w rezultacie włączenia ich na listę terenów o znaczeniu dla Wspólnoty. Dotyczy to następujących obszarów:
  - Puszcza Białowieska – włączenie na listę terenów o znaczeniu dla Wspólnoty w listopadzie 2007 r.
  - Dolina Biebrzy - włączenie na listę terenów o znaczeniu dla Wspólnoty w listopadzie 2007 r.
  - Puszcza Augustowska - włączenie na listę terenów o znaczeniu dla Wspólnoty w grudniu 2008 r.
  - Puszcza Knyszyńska - włączenie na listę terenów o znaczeniu dla Wspólnoty w grudniu 2008 r.
  - Ostoja Borecka - włączenie na listę terenów o znaczeniu dla Wspólnoty w grudniu 2008 r.
12. W rezultacie, Komisja zdecydowała o wystosowaniu niniejszego dodatkowego listu wzywającego do usunięcia uchybienia. Obecny list przede wszystkim odnosi się do nowego stanu prawnego, wynikającego z włączenia terenów na listę o znaczeniu dla Wspólnoty (zobacz część IV). Bierze on także pod uwagę rozwój wydarzeń w odniesieniu do inwestycji drogowych Białystok – Katryнка, obwodnica Sztabina i Katryнка – Przewalanka.
13. Obecny list wzywający do usunięcia uchybienia ma na celu, zatem zastąpienie listu wysłanego 15 grudnia 2006 roku i stanowi skonsolidowaną wersję zarzutów podnoszonych przez Komisję w tej procedurze, z wyjątkiem kwestii, które poruszone były już w sprawie C-193/07.

III Przedsięwzięcia

14. W liście wzywającym od usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 roku Komisja zwracała uwagę władz polskich, między innymi na modernizację drogi Białystok – Katarynka, drogi Katryнка - Przewalanka oraz obwodnicę Sztabina, dla których wnioski o zezwolenia zostały złożone po wejściu Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej:
  - Modernizacja na odcinku Białystok-Katryнка: przedsięwzięcie usytuowane jest w obrębie obszaru specjalnej ochrony ptaków (OSO) oraz na terenie o znaczeniu dla Wspólnoty (TZW) Puszcza Knyszyńska. Projekt zakłada modernizację odcinka drogi o długości 6,4 km, w większości z dwoma pasami ruchu w obu kierunkach, z kilkoma mostami i wiaduktami, z czego ponad 1,5 km inwestycji zlokalizowano na terenie objętym

ochroną. Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach wydana została 18 września 2006 roku (ŚR.Ii.KG.66131/2/06). Cztery organizacje pozarządowe złożyły odwołanie od ww. decyzji do Ministra Środowiska. 13 listopada 2006 r. Minister Środowiska potrzymał w mocy decyzję Wojewody (DOOS-odś/10759-10849/2006/kt). Następnie, organizacje pozarządowe odwołały się od decyzji Ministra Środowiska do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. Sąd wydał wyrok w sprawie dnia 11 października 2007 roku uznając decyzję Ministra Środowiska za ważną. Na podstawie decyzji Ministra Środowiska, dnia 19 marca 2007 roku (WI.I.WJ.70452-3/06) oraz 11 czerwca 2007 roku (WI.I.WJ.70452-3/06) została wydana decyzja lokalizacyjna dla przedsięwzięcia. Pozwolenie budowlane zostało wydane przez Wojewodę Podlaskiego dnia 17 listopada 2007 r. Po wydaniu zezwoleń na inwestycję, rozpoczęto wycinkę drzew w połowie stycznia 2008 roku, również w obrębie OSO i TZW Puszcza Knyszyńska. Decyzja o uwarunkowaniach środowiskowych (pierwsze pozwolenie dla przedsięwzięcia, podczas którego rozpatrywane są aspekty środowiskowe) została wydana, kiedy obszar Puszcza Knyszyńska była wyznaczonym obszarem OSO oraz obszarem, który strona polska miała zamiar zaproponować do włączenia na listę terenów o znaczeniu dla Wspólnoty. Pozwolenie na budowę (ostateczna autoryzacja) wydano, kiedy obszar był zaproponowany Komisji, jako teren o znaczeniu dla Wspólnoty.

- Obwodnica Sztabina / most na rzece Biebrzy: przedsięwzięcie usytuowane jest w obrębie obszaru specjalnej ochrony ptaków (OSO) oraz na terenie o znaczeniu dla Wspólnoty (TZW) Dolina Biebrzy. Dotyczy ono zastąpienia istniejącego mostu poprzez most z czterema pasami ruchu, długości prawie 300 metrów. Inwestor (Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, oddział Białystok) zwróciła się w listopadzie 2005 roku o wydanie decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych. W styczniu 2006 inwestor złożył podanie o poszerzenie zakresu wydanej decyzji, by włączyć w jej zakres także przebudowę linii elektrycznej. Opinia Ministra Środowiska uzgadniająca warunki określone w decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych wydana została w dniu 20 lipca 2006r. (DOOS-31d-2018/2006kt). Następnie dwie organizacje pozarządowe złożyły podanie o ponowne rozpatrzenie sprawy przez Ministra Środowiska. Dnia 30 października 2006 r. Minister Środowiska podtrzymał swoją wcześniejszą decyzję (DOOS-31d/o-8584-8703/2006/kt). Organizacje pozarządowe odwołały się do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego, który dnia 26 marca 2007 roku oddalił sprawę. Następnie, na podstawie uzgodnienia Ministra, wojewoda podlaski wydał decyzję o uwarunkowaniach środowiskowych dnia 11 kwietnia 2007 roku (ŚR.I.EP66131/3/7), która to decyzja została następnie zaskarżona przez organizacje pozarządowe do Ministra Środowiska dnia 30 kwietnia 2007 roku. Do chwili obecnej nie została wydana decyzja Ministra Środowiska podtrzymująca lub unieważniająca decyzję o uwarunkowaniach środowiskowych wydaną przez Wojewodę Podlaskiego dla przedmiotowego przedsięwzięcia. Równocześnie jednak inwestor dnia 4 sierpnia 2008 roku rozpoczął przetarg na wykonanie środków kompensujących, które miały być wykonane pomiędzy 1 września i 30 listopada 2008 roku. Wg informacji dostarczonych Komisji przez skarżących środki kompensujące zostały wykonane w czasie wskazanym powyżej. Władze polskie nie

poinformowały Komisję o podjętych środkach kompensujących pomimo obowiązku wynikającego z art. 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG. Dalej, w świetle nowego prawa wprowadzającego potencjalnie nowe obowiązki w odniesieniu do procedury oceny oddziaływania na środowisko (uzupełniająca ocena oddziaływania na środowisko może być wymagana dla niektórych przedsięwzięć), inwestor zamówił wykonanie dodatkowego raportu, który złożony będzie razem z wnioskiem o wydanie pozwolenia na budowę. Drugi raport zamówiony we wrześniu 2008 roku ma ograniczony zakres i nie obejmuje sezonu lęgowego ptaków. Podsumowując, można zatem wnioskować, że mimo braku ostatecznej decyzji Ministra Środowiska w sprawie ważności decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych, inwestor (organ administracji rządowej) kontynuuje przygotowania, by rozpocząć budowę przedmiotowego przedsięwzięcia. Decyzję o uwarunkowaniach środowiskowych (pierwsze pozwolenie dla przedsięwzięcia, podczas którego rozpatrywane są aspekty środowiskowe) wydano, kiedy obszar był wyznaczony, jako OSO i był terenem zaproponowanym Komisji do włączenia na listę terenów o znaczeniu dla Wspólnoty.

- Modernizacja na odcinku Katrynka-Przewalanka: przedsięwzięcie usytuowane jest w obrębie obszaru specjalnej ochrony ptaków (OSO) oraz na terenie o znaczeniu dla Wspólnoty (TZW) Puszcza Knyszyńska. Dotyczy ono modernizacji 10 km odcinka drogi S8, zlokalizowanego całkowicie na terenie Puszczy Knyszyńskiej objętej ochroną. Początkowo przedsięwzięcie miało zostać zrealizowane na zasadzie zgłoszenia przewidzianego zgodnie z polskim prawem dla małych przedsięwzięć. W odpowiedzi na list wzywający do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 r. władze polskie poinformowały Komisję, że dla przedmiotowego przedsięwzięcia przewidziane jest przeprowadzenie pełnej procedury oceny oddziaływania na środowisko (włączając w to przygotowanie raportu, wymaganego dla uzyskania decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych). Następnie 5 stycznia 2007 roku inwestor złożył wniosek o uzyskanie decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych. Obecnie procedura oceny oddziaływania na środowisko jest przeprowadzana, a decyzja o uwarunkowaniach środowiskowych nie została jeszcze wydana. Tym niemniej, inwestor uzyskał „Zezwolenie na usunięcie 13209 szt. drzew oraz 9,87 ha krzewów (zgodnie z załącznikiem nr 1 do niniejszej decyzji) kolidujących z rozbudową drogi krajowej nr 8 Warszawa - Białystok - Suwałki, na odcinku Katrynka - Przewalanka od km 654 + 548 do km 666 + 405,85 (136 + 800 - 124 + 942,15)” (znak sprawy BGGN.7635-49/08), na podstawie którego inwestor może rozpocząć wycinkę drzew na terenie Natura 2000 przed zakończeniem procedury oceny oddziaływania na środowisko.

IV. Obszary

15. Zauważyć należy, że status prawny niektórych obszarów, których dotyczył list wzywający do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 roku uległ zmianie w wyniku procesu wyznaczania sieci Natura 2000. W szczególności teren

zaproponowany Komisji, jako teren o znaczeniu dla Wspólnoty Dolina Biebrzy i teren zaproponowany Komisji, jako teren o znaczeniu dla Wspólnoty Puszcza Białowieska zostały włączone na listę Komisji TZW dla kontynentalnego regionu biogeograficznego decyzją Komisji z dnia 13 listopada 2007 roku. Dalej, tereny, które Polska zamierzała zaproponować Komisji, jako tereny o znaczeniu dla Wspólnoty Puszcza Augustowska oraz Puszcza Knyszyńska, jak również Ostoja Borecka zostały zaproponowane do włączenia na listę, a następnie włączone na listę obszarów o znaczeniu dla Wspólnoty dla kontynentalnego regionu biogeograficznego decyzją Komisji z dnia 12 grudnia 2008 roku.

16. Trzy wymienione powyżej inwestycje drogowe w północno-wschodniej Polsce zlokalizowane są w obrębie i/lub mają wpływ na następujące obszary sieci Natura 2000:

- Puszcza Knyszyńska: została wyznaczona, jako OSO zgodnie z dyrektywą 79/409 (PLB 200003, wyznaczenie obszaru 21 lipca 2004 r.) i jest jednym z terenów, które Polska przekazała Komisji do włączenia na listę kontynentalną terenów mających znaczenie dla Wspólnoty zgodnie z dyrektywą 92/43 („Ostoja Knyszyńska” PLH 200006). Obszar ten został zatwierdzony, jako TZW decyzją Komisji z 12 grudnia 2008 roku.
- Dolina Biebrzy: teren ten został pierwotnie notyfikowany Komisji w maju 2004 roku, jako OSO i jako proponowany teren mający znaczenie dla Wspólnoty, przekazany przez Polskę Komisji do włączenia na listę kontynentalną terenów mających znaczenie dla Wspólnoty. OSO i pTZW obejmowały tę samą powierzchnię 124105 ha (PLC 200001). Obszar został wyznaczony, jako OSO 21 lipca 2004 r. W 2007 r. obszar został podzielony na dwa: OSO PLB 200006 Ostoja Biebrzańska o powierzchni 149929 ha (notyfikacja otrzymana przez Komisję 6 lutego 2007 r.) i SOOS PLH 200008 Dolina Biebrzy o powierzchni 121002 ha (notyfikacja otrzymana przez Komisję 25 maja 2007 roku). W listopadzie 2007 roku obszar ten został zatwierdzony przez Komisję, jako TZW.
- Puszcza Augustowska: teren ten został wyznaczony, jako obszar specjalnej ochrony ptaków (OSO) zgodnie z dyrektywą 79/409 (Puszcza Augustowska PLB 200002; wyznaczenie obszaru 21 lipca 2004 roku) i jest jednym z obszarów, które Polska zaproponowała Komisji w celu włączenia na listę kontynentalną terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, zgodnie z dyrektywą 92/43 („Ostoja Augustowska” PLH 200005). Obszar ten został zatwierdzony przez Komisję, jako TZW w grudniu 2008 roku.
- Puszcza Białowieska: teren ten został wyznaczony, jako OSO zgodnie z dyrektywą 79/409 (PLC 200004, wyznaczenie obszaru 21 lipca 2004 r.) i stanowi proponowany teren mający znaczenie dla Wspólnoty zgodnie z dyrektywą 92/43, przekazany przez Polskę Komisji do włączenia na listę kontynentalną terenów mających znaczenie dla Wspólnoty w kwietniu 2004 r. (PLC 200004). OSO i pTZW obejmują tę samą powierzchnię. W listopadzie 2007 roku obszar ten został zatwierdzony, jako TZW.

V. Analiza

Jak wspomniane powyżej, obecny dodatkowy list wzywający do usunięcia uchybienia jest związany z faktem włączenie obszarów, na które przedsięwzięcia będące przedmiotem listu wzywającego do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 roku oddziałują, na listę obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty dla kontynentalnego regionu biogeograficznego. W rezultacie, obecny list wzywający do usunięcia uchybienia odnosi się do nowego porządku prawnego, który ma zastosowanie w stosunku do obszarów włączonych na listę wspólnotową. Ponadto, zarzuty przedstawione w liście wzywającym do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 roku nadal obowiązują i zostają tutaj powtórzone. Dodatkowo, Komisja w obecnym liście ustosunkowuje się do pozycji zajętej przez władze polskie w odpowiedzi na list wzywający do usunięcia uchybienia z dnia 15 lutego 2007 roku.

1. Białystok - Katryńka

Przedsięwzięcie Białystok – Katryńka znajduje się na obszarze OSO oraz TZW Puszcza Knyszyńska.

▪ Wpływ na proponowany TZW oraz TZW

17. W momencie wydania decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych (pierwsze pozwolenie dla przedsięwzięcia, podczas którego rozpatrywane są aspekty środowiskowe) Puszcza Knyszyńska była obszarem, który Polska zamierzała przekazać Komisji do włączenia na listę kontynentalną terenów mających znaczenie dla Wspólnoty zgodnie z dyrektywą 92/43/EWG¹. Według władz polskich teren ten, zatem spełniał kryteria ustalone dla wyboru obszarów, jako teren mający znaczenie dla Wspólnoty zgodnie z dyrektywą 92/43. Z powyższego wynika, że Polska była zobowiązana do podjęcia środków ochrony odpowiednich dla zachowania ekologicznego charakteru tego terenu, i nie mogła zezwolić na ingerencje, które mogłyby zagrozić ekologicznemu charakterowi terenu wyznaczonego na podstawie określonych kryteriów (zob. wyrok w sprawie C-244/05, *Bund Naturschutz*, punkty 44 i 46).
18. W tym konkretnym przypadku, negatywny wpływ na obszar niosący ze sobą niebezpieczeństwo istotnego zagrożenie dla ekologicznemu charakteru terenu nie może zostać wykluczony, gdyż raporty wykonane dla przedsięwzięcia Białystok – Katryńka wskazują na wątpliwości, co do dokładnej lokalizacji korytarzy migracyjnych, wśród nich gatunków chronionych przez dyrektywę 92/43/EWG (tj. ryś, wilk, bóbr, wydra). W rezultacie, Komisja wyraża opinię, iż przepisy dyrektywy 92/43 zgodnie z interpretacją Trybunału Sprawiedliwości powstrzymują Polskę przed udzieleniem zezwolenia na przedmiotową inwestycję.
19. Po zatwierdzeniu przez Komisję terenu, jako TZW, inwestycja drogowa Białystok – Kataryńka zlokalizowana jest zarówno w obrębie OSO jak i TZW

---

¹ Decyzja Wojewody Podlaskiego z dnia 18.09.2006r. oraz opinie Ministra Środowiska z dnia 14.07.2006r. i 04.07.2006r. wskazują, że ten teren ma być przekazany Komisji jako proponowany TZW. Zobacz też pismo Pana Zbigniewa Witkowskiego z 30 sierpnia 2005r. - DOPn-4141-2/1542/05z, pismo Pana Andrzeja Mizgajskiego z 8 grudnia 2005r. - DOPn-4141-2-54/53/05mż-w, pismo Pana Jana Szyszki z 22 lutego 2006r. - DOPn-4141-2-5/12/06mż-w.

Puszcza Knyszyńska. Na podstawie artykułu 4 ust. 5 dyrektywy siedliskowej, wszystkie wymagania artykułu 6 ust. 2, 3 i 4 dyrektywy 92/43/EWG stosują się do przedmiotowego przedsięwzięcia zlokalizowanego na terenie TZW Puszcza Knyszyńska.

20. Jak wspomniane powyżej (pkt 18), z analizy oceny oddziaływania na środowisko wykonanej dla inwestycji drogowej Białystok – Katrynka można wywnioskować, że istnieją wątpliwości, co do dokładnej lokalizacji korytarzy migracyjnych zwierząt, wśród nich gatunków chronionych dyrektywą 92/43/EWG (tj. ryś, wilk, bóbr, wydra). W sytuacji, gdy istnieją wątpliwości, ocena oddziaływania nie może być uznana za odpowiednią.
21. Z artykułu 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG jasno wynika, że władze polskie nie mogą zezwolić na przedsięwzięcie, kiedy ocena oddziaływania wskazuje na niekorzystny wpływ inwestycji na spójność obszaru lub gdy istnieją wątpliwości, co do wpływu przedsięwzięcia na jego spójność. Jak stwierdzone przez Trybunał Sprawiedliwości każdy plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu podlega odpowiedniej ocenie jego skutków dla tego terenu z punktu widzenia założeń jego ochrony, jeżeli na podstawie obiektywnych informacji nie można wykluczyć, że przedmiotowy plan lub przedsięwzięcie będzie oddziaływać na dany teren w istotny sposób, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami (zobacz C-127/02, pkt. 45). Ocena taka powinna być przeprowadzona w taki sposób, aby właściwe władze krajowe mogły uzyskać pewność, że plan lub przedsięwzięcie nie będzie miało negatywnych skutków na integralność danego terenu (zobacz C-304/05, pkt. 58). Takie przedsięwzięcie mogłoby uzyskać zezwolenie tylko pod warunkiem, że właściwe władze krajowe uzyskają pewność, że plan lub przedsięwzięcie nie będzie miało negatywnych skutków na teren (zobacz C-127/02, pkt. 56). Jasne jest z analizy oceny oddziaływania przedstawionej przez władze polskie Komisji, że w niektórych kwestiach istnieją wątpliwości, co do wpływu przedsięwzięcia na spójność obszaru. W rezultacie, Komisja jest zdania, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Polska nie powinna była wydawać zezwoleń na realizację przedmiotowej inwestycji. Dalej, w sytuacji, gdy zdefiniowano negatywny wpływ, takie przedsięwzięcie mogłoby zostać zatwierdzone tylko wtedy, gdy spełnione są warunki określone w artykule 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG, w tym ocena dostępnych alternatyw z punktu widzenia ich wpływu na dany teren. Ponadto, Komisja chciałaby zauważyć, że nawet, jeśli Polska twierdzi, że decyzje zatwierdzające przedsięwzięcie były usprawiedliwione na podstawie artykułu 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej, Komisja jest zdania, że, aby móc wypełnić wymogi artykułu 6 ust. 4, konieczne jest najpierw przeprowadzenie odpowiedniej oceny oddziaływania zgodnej z wymogami art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG. Zostało to w sposób jasny potwierdzone przez orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-304/05 (zobacz pkt. 80-85).
22. Biorąc pod uwagę powyższe, Komisja pragnie zauważyć, że Polska nie zastosowała się do procedury wymaganej na podstawie artykułu 6 ust. 3 oraz ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG w stosunku do przedmiotowego przedsięwzięcia.
23. Dalej, Komisja musi zauważyć, że realizacja przedsięwzięcia, w postaci zatwierdzonej niesie ze sobą niebezpieczeństwo istotnego zagrożenie

ekologicznemu charakteru terenu. Artykuł 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej ustanawia „ogólny obowiązek ochrony, polegający na unikaniu pogorszeń i niepokoju mogących mieć znaczenie w stosunku do celów niniejszej dyrektywy” (zobacz C-127/02 pkt. 38). Ponieważ dla przedmiotowego przedsięwzięcia nie można wykluczyć pogorszenia stanu obszaru na podstawie dokonanej oceny, władze polskie nie powinny były wydawać zezwolenia na realizację inwestycji. W innym wypadku, mogły dokonać ponownej oceny przedsięwzięcia. Jednak władze polskie nie zmieniły początkowego projektu i kontynuowały jego realizację na podstawie oceny, która nie gwarantuje uniknięcia pogorszenia stanu. Biorąc pod uwagę wnioski Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-127/02 (pkt. 36-38), jasne jest, że realizacja inwestycji bez poddania jej ponownej ocenie na teren o znaczeniu dla Wspólnoty narusza art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej.

24. W rezultacie, Komisja jest zdania, że poprzez brak podjęcia kroków będących w stanie ochronić wartość ekologiczną terenu zamierzonego do włączenia na listę TZW Puszcza Knyszyńska w odniesieniu do przedsięwzięcia modernizacja drogi Białystok – Katrynka Polska naruszyła wymogi dyrektywy 92/43/EWG jak interpretowane przez Trybunał Sprawiedliwości w sprawach *Dragaggi* C-117/03 i *Bund Naturschutz* C-244/05. Dalej, ponieważ teren Puszcza Knyszyńska w pełni podlega przepisom artykułu 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4 od dnia zatwierdzenia go przez Komisję na liście terenów o znaczeniu dla Wspólnoty, Komisja jest zdania, że poprzez nie poddanie inwestycji odpowiedniej ocenie jego skutków dla terenu Puszcza Knyszyńska, i poprzez kontynuowanie realizacji przedmiotowego przedsięwzięcia, Polska naruszyła wymogi art. 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG.

▪ Wpływ na OSO

25. Jak stwierdzone w liście wzywającym do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 r. przedsięwzięcie Białystok - Katrynka jest usytuowane w obrębie OSO Puszcza Knyszyńska. Ocena oddziaływania inwestycji drogowej przeprowadzona z tytułu art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG przedstawiona Komisji w jasny sposób stwierdza negatywny wpływ na gatunki ptaków, dla ochrony których wspomniany obszar został wyznaczony i zaleca zmianę lokalizacji w celu uniknięcia takich skutków. Zaprezentowana dokumentacja wskazuje, że inwestycja spowoduje opuszczenie miejsc lęgowych przez kilka gatunków ptaków wymienionych w załączniku I dyrektywy 79/409 i proponuje kompensację dla tych gatunków (*Dryocopus martius*, *Bonasia bonasia*, *Lanius collurio*, *Lulula aroborea*). Ocena wskazuje również na negatywny wpływ projektu na gatunek *Aquila pomarina*.
26. Komisja wyraziła, zatem opinię w liście wzywającym do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 roku, że zgoda na realizację przedsięwzięcia, gdy ocena podkreśla jego niekorzystny wpływ na dany teren, mogłaby być wydana jedynie, gdy w pełni są spełnione przepisy art. 6 ust. 4 (włączając w to, ocenę dostępnych alternatyw z punktu widzenia ich wpływu na dany obszar).
27. Władze polskie w liście z dnia 15 lutego 2007 roku zgodziły się z Komisją, co do tego, że procedura wydawania zezwoleń na realizację przedmiotowej inwestycji

podlega przepisom artykułu 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG. Nie jest zatem przedmiotem dyskusji fakt, że w przypadku, gdy ocena oddziaływania wykonana dla inwestycji wskazuje na negatywny wpływ na gatunki chronione przez dyrektywę 79/409/EWG, zezwolenie na realizację przedsięwzięcia może zostać wydane tylko wtedy, gdy wymogi art. 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG są spełnione.

28. Władze polskie twierdzą jednak, że dla przedmiotowej inwestycji drogowej nie ma alternatyw (jako że chodzi tu o modernizację istniejącej drogi) oraz powołują się na nadrzędny interes publiczny. Dalej, w odpowiedzi na list wzywający do usunięcia uchybienia informują Komisję o środkach kompensujących mających na celu zapewnienie integralności obszaru Natura 2000, na który przedsięwzięcie będzie miało negatywny wpływ. W rezultacie, władze polskie są zdania, że wymogi wynikające z artykułu 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG zostały spełnione i w związku z tym nie zgadzają się z zarzutami Komisji, że artykuł 6 ust. 3 oraz ust. 4 dyrektywy siedliskowej zostały naruszone podczas procedury autoryzacji przedmiotowego przedsięwzięcia.
29. W szczególności władze polskie przedstawiają następujące argumenty w odpowiedzi na list wzywający do usunięcia uchybienia:

Analiza alternatyw. Zdaniem władz polskich przedsięwzięcie było przedmiotem analiz ii wszechstronnych rozważań jeszcze w latach 80-tych ub. stulecia. Dalej, władze polskie twierdzą, że przed wydaniem decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych ponownie rozpatrywano kilka wariantów i po szczegółowych analizach uznano, że wybrany wariant rozbudowy istniejącej drogi krajowej nr 8 na odcinku Białystok-Sochonie-Katryнка jest najkorzystniejszy do realizacji pod względem kryteriów technicznych, bezpieczeństwa ruchu i ludzi oraz oddziaływania na środowisko. Analiza ta obejmowała:

- i. wariant zero (tj. brak realizacji przedsięwzięcia)
- ii. wariant obwodnicy Wasilkowa na drodze S-19.

Władze polskie zauważają także, że w odniesieniu do modernizacji przedmiotowej inwestycji (wraz z budową węzła Sochonie) analizy objęły ocenę wariantów tego skrzyżowania, jego lokalizacji i rodzaju.

Przed wszystkim jednak, władze polskie w odpowiedzi na list wzywający do usunięcia uchybienia podkreślają, że nie ma innych możliwych alternatyw, gdyż przedsięwzięcie dotyczy modernizacji istniejącej drogi.

30. W odniesieniu do powyższego, Komisja chciałaby zauważyć, że argumenty przedstawione przez władze polskie w odpowiedzi na list wzywający do usunięcia uchybienia są wzajemnie sprzeczne. Po pierwsze, władze polskie twierdzą, że analiza alternatyw dla przedmiotowego przedsięwzięcia była wykonana, i że modernizacja odcinka Białystok – Katryнка jest najlepszym wariantem ustalonym na podstawie rozpatrzenia rozbudowy sieci dróg w regionie (tym samym władze polskie przyznają, że modernizacja odcinka Białystok – Katryнка jest częścią procesu planistycznego rozbudowy dróg o większej skali), podczas gdy dalej podkreślają, że w odniesieniu do przedmiotowej inwestycji nie ma innych możliwych alternatyw, gdyż przedsięwzięcie dotyczy modernizacji istniejącej drogi. Komisja chciałaby zauważyć, że nawet, jeśli przedmiotowe przedsięwzięcie dotyczy modernizacji istniejącej drogi, nie można zaprzeczyć, że jest ono częścią procesu rozbudowy dróg o większej skali, i że decyzja o

modernizacji została podjęta na podstawie rozpatrzenia różnych wariantów w regionie białostockim oraz, że droga ta ma służyć ruchowi międzynarodowemu (zobacz np. „*Aneks do raportu oddziaływania na środowisko z tytułu realizacji przedsięwzięcia związanego z przebudową odcinka drogi krajowej nr. 8 Białystok-Katrynka. Geneza wariantowania rozbudowy dróg w regionie aglomeracji białostockiej*”, wrzesień 2004, str. 96-97, czy „*Raport o oddziaływaniu na środowisko przedsięwzięcia związanego z przebudową odcinka drogi krajowej nr. 8 Białystok – Katrynka*”, listopad 2005). Oczywiście jest, że przedmiotowego przedsięwzięcia nie można traktować jedynie, jako modernizacji służącej potrzebom lokalnej społeczności.

Ponieważ ustalono, że władze polskie uznały za konieczne, by wykonać analizę alternatyw dla przedmiotowej inwestycji drogowej, i w rezultacie została ona przeprowadzona, należy zauważyć, że samo przeprowadzenie analizy alternatyw nie jest wystarczające. Takie rozpatrzenie różnych rozwiązań alternatywnych zgodnie z artykułem 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG musi zostać wykonane w świetle wymogów dyrektywy (*Castro Verde*, C-239/04, pkt. 34-36). Z analizy raportów, na podstawie których zostały wydane decyzje zezwalające na realizację przedsięwzięcia (decyzja wojewody z dnia 18 września 2006 r. oraz decyzja Ministra z dnia 13 listopada 2006 r.) jasne jest, że rozpatrzenie rozwiązań alternatywnych nie zostało dokonane z punktu widzenia ochrony sieci Natura 2000, lecz raczej wykorzystując analizę multi-kryterialną. Zauważyć należy, że same władze polskie przyznają, że wybrany wariant (tj. modernizacja istniejącej drogi Białystok – Katrynka) jest optymalny ze względu na wiele kryteriów (zobacz odpowiedź na list wzywający do usunięcia uchybienia, str. 19), i dalej, że lokalizacja drogi na terenie OSO Puszcza Knyszyńska wynika z czynników zupełnie niezwiązanych z rozpatrzeniem wymogów sieci Natura 2000, jako że główne przyczyny, na podstawie których zdecydowano o wyborze wariantu to: inne rozpatrywane warianty były położone zbyt blisko doliny Supraśl i strefy ochronnej Głównego Zbiornika Wód Podziemnych, ale także zbyt blisko miast Jurowce i Wasilków (zobacz str. 27 listu z dnia 15 lutego 2007 r.).

W tym względzie Komisja pragnie powołać się na tabelę 23 (str. 95-97) w „*Raporcie o oddziaływaniu na środowisko przedsięwzięcia związanego z przebudową odcinka drogi krajowej nr. 8 Białystok – Katrynka*” (listopad 2005), która przedstawia rozpatrzenie różnych wariantów na podstawie wielu kryteriów. Tabela ta w sposób jasny ilustruje, że jedynie cztery czynniki spośród dwudziestu innych elementów (takich jak zgodność z warunkami technicznymi, organizacja ruchu, itd.) dotyczą kwestii przyrodniczych, a jedynie jeden z nich jest bezpośrednio związany z Naturą 2000. Tego rodzaju rozpatrzenie alternatyw nie może zostać uznane za spełniające wymogi artykułu 6 ust. 3 oraz ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG.

Dalej, analiza raportu oceny oddziaływania na środowisko przygotowanego dla przedmiotowej inwestycji drogowej w sposób jasny pokazuje, że wybrany wariant jest „najmniej korzystny z punktu widzenia zajętości terenu Obszaru Natura 2000 Puszcza Knyszyńska oraz zniszczenia stanowiska dzięcioła czarnego, lerki, jarzabka i gąsiora” (str. 94 wspomnianego raportu).

Wreszcie, jasne jest z analizy wspomnianego raportu, że inne warianty, leżące całkowicie poza obszarem chronionym Natura 2000 istnieją, i były brane pod uwagę podczas procedury oceny oddziaływania, lecz nie zostały wybrane.

31. Podsumowując, na podstawie przytoczonych powyżej argumentów, Komisja jest zdania, że analiza alternatyw wykonana przez władze polskie dla przedmiotowego przedsięwzięcia (na podstawie której wybrano modernizację drogi Białystok-Katryнка, przecinającą OSO Puszcza Knyszyńska jako najlepszy i jedyny wariant) narusza wymogi artykułu 6 ust. 3 oraz ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG.
32. *Nadrzędny interes publiczny.* Władze polskie w odpowiedzi na list wzywający do usunięcia uchybienia powołują się na nadrzędny interes publiczny w odniesieniu do przedmiotowego przedsięwzięcia, wymieniając liczne argumenty uzasadniające jego istnienie, tj. zły stan parametrów technicznych drogi, brak odpowiednich zabezpieczeń ujęć wody (Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 218 „Pradolina Rzeki Supraśl”), rosnące natężenie ruchu, w tym o charakterze tranzytowym, które ma z kolei niekorzystny wpływ na zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców, jak również na stan budynków zlokalizowanych bezpośrednio przy drodze, i wreszcie duży wskaźnik wypadkowości. Zdaniem władz polskich wszystkie wymienione powyżej przyczyny udowadniają istnienie nadrzędnego interesu publicznego w odniesieniu do przedmiotowej inwestycji i w związku z tym, wg władz polskich, warunki wynikające z art. 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG zostały spełnione.
33. W kwestii nadrzędnego interesu publicznego, Komisja musi zauważyć, że argumenty przedstawione przez władze polskie nie mogą zostać zaakceptowane, jako usprawiedliwiające istnienie nadrzędnego interesu publicznego. Przede wszystkim, przy powoływaniu się na nadrzędny interes publiczny z tytułu art. 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG państwo członkowskie musi udowodnić, że wartość szkód względem obszarów chronionych jest mniejsza niż przywoływany interes publiczny. Raporty przygotowane dla przedmiotowego przedsięwzięcia o tym nie wspominają.
34. Dalej, w odniesieniu do poszczególnych argumentów przedstawionych przez władze polskie, Komisja pragnie zauważyć, co następuje. Z należyтым szacunkiem odnosić się trzeba do celu obniżenia wskaźnika. Tym niemniej jednak, nie można twierdzić, że modernizacja drogi Białystok – Katryнка jest jedynym sposobem, w jaki problem ten może zostać rozwiązany i zamierzony cel osiągnięty.

Podobnie, w odniesieniu do argumentu ochrony ujęć wody, Komisja zgadza się, że cel ten zasługuje na należyte rozpatrzenie, ale władze polskie nie udowadniają w żaden sposób, że modernizacja drogi Białystok – Katryнка jest jedynym sposobem, w jaki problem ten może zostać rozwiązany, a cel ochrony Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 218 „Pradolina Rzeki Supraśl” osiągnięty.

W odniesieniu do argumentu przedstawionego przez władze polskie o rosnącym natężeniu ruchu, w tym o charakterze tranzytowym, co z kolei ma negatywny wpływ na bezpieczeństwo i zdrowie mieszkańców, jak również na stan budynków zlokalizowanych bezpośrednio przy drodze, Komisja pragnie zauważyć, że mimo iż dążenie do ochrony zdrowia i zapewnienia bezpieczeństwa ludzkiego jest ważnym celem, można rozsądnie założyć, że wybór innego wariantu mógł także rozwiązać ten problem. Tym samym argument ten nie może zostać przywołany, jako usprawiedliwiający istnienie nadrzędnego interesu publicznego.

35. Podsumowując, Komisja jest zdania, że w świetle powyższego nie można ustalić istnienia nadrzędnego interesu publicznego usprawiedliwiającego pogorszenie stanu obszaru chronionego OSO Puszcza Knyszyńska.
36. Dalej, w odniesieniu do środków kompensujących, o których władze polskie informują Komisję w odpowiedzi na list wzywający do usunięcia uchybienia, Komisja pragnie zauważyć, że nie zostały one notyfikowane Komisji, mimo obowiązku notyfikacji zgodnie z art. 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG.
37. Podsumowując w odniesieniu do przedsięwzięcia polegającego na modernizacji odcinka Białystok – Katryńka, brak jest w odpowiedzi przedstawionej przez władze polskie elementów, które wskazywałyby, iż środki podjęte przez Polskę są zgodne z wymogami art. 6 ust. 3 oraz ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG.

Tym samym, Komisja jest zdania, że środki podjęte przez władze polskie nie mogą być uznane za wypełniające kryteria oceny, jak zdefiniowane przez Trybunał Sprawiedliwości w sprawie *Waddenzee*, C-127/02, i wypełniające wymogi rozpatrzenia alternatyw, jak zdefiniowane przez Trybunał Sprawiedliwości w sprawie *Castro Verde*, C-239/04.

Tak więc, nie można uznać, że Polska wypełniła wymogi proceduralne odpowiedniej oceny na podstawie artykułu 6 ust. 3 oraz 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG.

38. W rezultacie, Komisja jest zdania, że wydając zezwolenia na przedsięwzięcie polegające na modernizacji odcinka Białystok- Katryńka, które ma negatywny wpływ na OSO Puszcza Knyszyńska Polska naruszyła obowiązki wynikające z art. 6 ust. 3, ust. 4 oraz art. 7 dyrektywy 92/43/EWG.
39. Dalej, jak zauważone przez Trybunał Sprawiedliwości w sprawie C-304/05 "jeżeli (...) pozwolenia na plan lub przedsięwzięcie udzielono niezgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43, stwierdzenie naruszenia art. 6 ust. 2 w odniesieniu do obszaru specjalnej ochrony jest możliwe, jeżeli wykazane zostaną pogorszenia stanu siedliska lub niepokojenia gatunków, dla których dany obszar został wyznaczony." (pkt. 94). Ponieważ dla przedmiotowego przedsięwzięcia nie można wykluczyć pogorszenie stanu obszaru na podstawie dokonanej oceny, a wręcz przeciwnie ocena przeprowadzona w sposób jasny wskazuje, że przedsięwzięcie spowoduje zniszczenie i opuszczenie miejsc lęgowych przez kilka gatunków ptaków wymienionych w załączniku I dyrektywy 79/409, tj. *Dryocopus martius*, *Bonasia bonasia*, *Lanius collurio*, *Lulula arbororea*, Komisja jest zdania, że władze polskie nie powinny były wydawać zezwolenia na realizację inwestycji. Jednak władze polskie nie zmieniły wstępnego projektu i kontynuowały jego realizację na podstawie oceny, która nie gwarantuje uniknięcia pogorszenia stanu siedlisk. Biorąc pod uwagę wnioski Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-127/02 (pkt. 36-38), jasne jest, że realizacja inwestycji bez poddania jej ponownej ocenie na obszar specjalnej ochrony ptaków narusza art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej.
40. Podsumowując, Komisja jest zdania, że poprzez nie poddanie inwestycji odpowiedniej ocenie jego skutków na OSO Puszcza Knyszyńska, i poprzez wydanie zezwoleń na realizację przedsięwzięcia oddziałującego na OSO Puszcza Knyszyńska mimo wskazówek, co do negatywnego wpływu przedsięwzięcia na integralność obszaru, i poprzez rozpoczęcie realizacji przedsięwzięcia, Polska

naruszyła wymogi art. 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4 w połączeniu z artykułem 7 dyrektywy 92/43/EWG.

2. Obwodnica Sztabina

Obwodnica Sztabina jest położona w obrębie OSO i TZW Dolina Biebrzy.

- **Wpływ na proponowany TZW oraz TZW**
41. W momencie wydania decyzji środowiskowej (początkowe zezwolenie, podczas którego rozważane są kryteria środowiskowe) Dolina Biebrzy była terenem, który Polska zaproponowała Komisji, jako teren o znaczeniu dla Wspólnoty na podstawie dyrektywy 92/43/EWG. Według władz polskich teren ten zatem spełniał kryteria ustalone dla wyboru obszarów, jako teren mający znaczenie dla Wspólnoty zgodnie z dyrektywą 92/43. Z powyższego wynika, że Polska była zobowiązana do podjęcia środków ochrony odpowiednich dla zachowania ekologicznego charakteru tego terenu, i nie mogła zezwolić na ingerencje, które mogłyby zagrozić ekologicznemu charakterowi terenu wyznaczonego na podstawie określonych kryteriów (zob. wyrok w sprawie C-244/05, Bund *Naturschutz*, punkty 44 i 46).
  42. W tym konkretnym przypadku, jak zauważyła Komisja w liście wzywającym do usunięcia uchybienia, nie można wykluczyć negatywnego oddziaływania na dany teren, stanowiących poważne niebezpieczeństwo zagrożenia ekologicznego charakteru tego terenu, jako że przedsięwzięcie polega na budowie nowego mostu przebiegającego przez chronione mokradła, a budowa spowoduje zniszczenie siedlisk chronionych w ramach tego terenu. W rezultacie Komisja zajęła stanowisko w liście wzywającym do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006r., że w świetle widocznego niebezpieczeństwa zniszczenia części wspomnianego terenu i co najmniej zniweczenia jego cech charakterystycznych, przepisy dyrektywy 92/43 zgodnie z interpretacją Trybunału Sprawiedliwości powstrzymują Polskę przed udzieleniem zezwolenia na przedmiotową inwestycję, ponieważ niesie ona ze sobą niebezpieczeństwo istotnego zagrożenia ekologicznemu charakterowi tego terenu.
  43. W odpowiedzi na list wzywający do usunięcia uchybienia władze polskie nie odniosły się do kwestii zezwolenia na ingerencję, która niesie ze sobą niebezpieczeństwo poważnego zagrożenia ekologicznego charakteru danego terenu. Utrzymują jednak, że wyniki przeprowadzonej analizy są jednoznaczne i łatwe do zidentyfikowania.
  44. W tym względzie Komisja pragnie zauważyć, że jest do przyjęcia, by uznać procedurę oceny oddziaływania na środowisko wykonaną dla celów artykułu 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG, jako element odpowiednich środków ochrony podjętych celem zachowania ekologicznego charakteru tego terenu, albo jako element odpowiednich kroków będących w stanie ochronić wartość ekologiczną terenu.
  45. Komisja jednak musi powtórzyć swoje stanowisko wyrażone już w liście wzywającym do usunięcia uchybienia z 15 grudnia 2006 r., że ocena wpływu przeprowadzona dla przedmiotowego przedsięwzięcia nie może zostać uznana za spełniającą wymogi artykułu 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG.

46. W odniesieniu oceny przeprowadzonej przez władze polskie podczas procedury wydawania zezwolenia dla przedmiotowego przedsięwzięcia, Komisja chciałaby zauważyć, że przygotowane raporty nie wspominają o założeniach ochrony obszaru, w odniesieniu, do których ocena oddziaływania powinna być wykonana. Główny mankament raportu wynika z faktu, że inwentaryzacja siedlisk, na które przedsięwzięcie będzie miało wpływ opierają się całkowicie na polskiej typologii roślin i siedlisk wspólnotowych, która nie jest zgodna z klasyfikacją siedlisk z załącznika I dyrektywy siedliskowej. Niemożliwe jest zatem, by ocenić istotność wpływu przedsięwzięcia na siedliska, będące przedmiotem ochrony na podstawie dyrektywy 92/43/EWG na teren, który Polska przekazała Komisji, jako teren o znaczeniu dla Wspólnoty, ani w sposób ilościowy ani jakościowy. Tym samym nie można uznać oceny za właściwą.
47. Przeprowadzona ocena oddziaływania dla przedsięwzięcia w ogóle nie odnosi się do wpływu na gatunki płazów, które znajdują się na liście gatunków chronionych załącznika II dyrektywy 92/43/EWG, dla ochrony których zaproponowano przedmiotowe TZW (traszka grzebieniasta - *Triturus cristatus* i kumak nizinny - *Bombina bombina*) i które są także przedmiotem ochrony ścisłej na podstawie artykułu 12 dyrektywy (wymienione w załączniku IV).
48. Przeprowadzona ocena oddziaływania dla przedsięwzięcia nie analizuje także wcale możliwości wpływu przedsięwzięcia na gatunki motyli (*Hypodryas maturna*, *Lycaena dispar*, *Lycaena helle*), które wymienione są w załączniku II dyrektywy siedliskowej, i dla których zaproponowano TZW, i które także podlegają ścisłej ochronie na podstawie artykułu 12 dyrektywy siedliskowej (wymienione w załączniku IV). Może to wynikać z faktu, iż inwentaryzacje przeprowadzono w maju i wiosną, tj. poza okresem, w którym niektóre gatunki motyli pojawiają się (czerwiec – lipiec).
49. Powyższe uzasadnia, że władze polskie nie przeprowadziły właściwej oceny oddziaływania przedsięwzięcia przed wydaniem pozwolenia na realizację inwestycji. W świetle braku właściwej oceny oddziaływania przedsięwzięcia, władze polskie nie mogą być pewne, czy inwestycja niesie ze sobą niebezpieczeństwo poważnego zagrożenia ekologicznego charakteru danego terenu. Jak już wskazane przez Komisję, zgodnie z ustalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości (C-244/05, *Bund Naturschutz*, punkty 44 i 46, C-117/03, *Dragaggi*, punkt 30) Polska była zobowiązana, by podjąć odpowiednie środki ochrony dla zachowania ekologicznego charakteru tego terenu i nie mogła zezwolić na interwencje, które mogłyby zagrozić ekologicznemu charakterowi terenu wyznaczonego na podstawie określonych kryteriów.
50. Komisja została poinformowana o tym, że inwestor zamówił drugą ocenę oddziaływania na środowisko we wrześniu 2008 r. i aktualnie jest ona przeprowadzana. Należy jednak zauważyć, że druga ocena oddziaływania wedle prawa polskiego nie jest pełną oceną, lecz ma na celu uzupełnienie tych elementów, które nie były znane na pierwszym etapie. Potwierdza to także informacja zamieszczona przez inwestora na stronie internetowej, z której można wnioskować, że druga ocena oddziaływania jest przeprowadzana w ograniczonym zakresie (między innymi analiza alternatyw jest ograniczona do wariantów rozważanych uprzednio, tj. do wariantu zero i wariantu wybranego przez inwestora, co sposób oczywisty nie może spełniać wymogów artykułu 6

ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG). Podsumowując, obecnie przeprowadzana ocena oddziaływania nie może zadośćuczynić niedostatkom poprzedniej procedury (oceny przeprowadzonej na etapie wydania decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych). Tym samym potwierdza to stanowisko Komisji wyrażone w liście wzywającym do usunięcia uchybienia z 15 grudnia 2006 r., że ocena oddziaływania przeprowadzana dla przedsięwzięcia nie może zostać uznana za spełniającą wymogi artykułu 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej.

51. W rezultacie, Komisja musi powtórzyć swoje stanowisko wyrażone już w liście wzywającym do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 roku, że w świetle oczywistego niebezpieczeństwa zniszczenia części wspomnianego terenu i co najmniej zniweczenia jego cech charakterystycznych, przepisy dyrektywy 92/43 zgodnie z interpretacją Trybunału Sprawiedliwości powstrzymują Polskę przed udzieleniem zezwoleń na przedmiotową inwestycję, ponieważ niesie ona ze sobą niebezpieczeństwo istotnego zagrożenia ekologicznego charakteru tego terenu.
52. Po zatwierdzeniu przez Komisję przedmiotowego terenu jako TZW, obwodnica Sztabina jest zlokalizowana zarówno w obrębie OSO jak i TZW Dolina Biebrzy. Na podstawie artykułu 4 ust. 5 dyrektywy siedliskowej, przedmiotowe przedsięwzięcie znajdujące się na terenie TZW Dolina Biebrzy podlega wszystkim wymogom artykułu 6 ust. 2, ust. 3 i ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG.
53. Zgodnie z artykułem 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej właściwe władze krajowe wyrażają zgodę na plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania obszaru, ale które może na niego w istotny sposób oddziaływać dopiero po upewnieniu się, na podstawie odpowiedniej oceny skutków tego planu lub przedsięwzięcia na dany obszar, że nie wpłynie on niekorzystnie na spójność tego obszaru.
54. Biorąc pod uwagę obecny status prawny obszaru, Komisja pragnie powtórzyć swoje stanowisko wyrażone w liście wzywającym do usunięcia uchybienia z 15 grudnia 2006r, że ocena oddziaływania na środowisko wykonana dla przedmiotowej inwestycji nie może być uznana za spełniającą wymogi artykułu 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG. Z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości wynika jasno, że odpowiednia ocena musi określić wszystkie aspekty planu lub przedsięwzięcia, mogące osobno lub w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami, oddziaływać na założenia ochrony obszaru, zgodnie z najlepszą wiedzą naukową w tej dziedzinie (C-127/02, pkt. 61).
55. W związku z tym Komisja chciałaby się jeszcze raz odwołać do swojego stanowiska wyrażonego już w punktach 46, 47 i 48 powyżej, w których analizuje ocenę oddziaływania wykonaną dla przedmiotowego przedsięwzięcia.
56. Analiza przedstawiona przez Komisję uzasadnia to w sposób oczywisty, że polskie władze nie przeprowadziły właściwej oceny wpływu przedsięwzięcia przez wydaniem zezwolenia na jego realizację. W rezultacie Komisja stwierdza, że ocena wpływu przeprowadzona dla przedmiotowego przedsięwzięcia nie może być uznana za odpowiednią i jako taka narusza artykuł 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG.
57. Jak stwierdzone przez Trybunał Sprawiedliwości każdy plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu

podlega odpowiedniej ocenie jego skutków dla tego terenu z punktu widzenia założeń jego ochrony, jeżeli na podstawie obiektywnych informacji nie można wykluczyć, że przedmiotowy plan lub przedsięwzięcie będzie oddziaływać na dany teren w istotny sposób, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami (zobacz C-127/02, pkt. 45). Ocena taka powinna być przeprowadzona w taki sposób, aby właściwe władze krajowe mogły uzyskać pewność, że plan lub przedsięwzięcie nie będzie miało negatywnych skutków na integralność danego terenu (zobacz C-304/05, pkt. 58). Takie przedsięwzięcie mogłoby uzyskać zezwolenie tylko pod warunkiem, że właściwe władze krajowe uzyskają pewność, że plan lub przedsięwzięcie nie będzie miało negatywnych skutków na teren (zobacz C-127/02, pkt. 56). Jasne jest z analizy oceny oddziaływania przygotowanej dla przedmiotowego przedsięwzięcia przedstawionej przez władze polskie Komisji, że w niektórych kwestiach istnieją wątpliwości, co do wpływu przedsięwzięcia na spójność obszaru. W rezultacie, Komisja jest zdania, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Polska nie powinna była wydawać zezwolenia na realizację przedmiotowej inwestycji. Dalej, w sytuacji, gdy zdefiniowano negatywny wpływ, takie przedsięwzięcie mogłoby zostać zatwierdzone tylko wtedy, gdy spełnione są warunki określone w artykule 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG, uwzględniając w tym ocenę dostępnych alternatyw z punktu widzenia ich wpływu na dany teren. Ponadto, Komisja chciałaby zauważyć, że nawet, jeśli Polska może twierdzić, że decyzja zatwierdzająca przedsięwzięcie jest usprawiedliwiona na podstawie artykułu 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej, Komisja jest zdania, że, aby móc wypełnić wymogi artykułu 6 ust. 4, konieczne jest najpierw przeprowadzenie odpowiedniej oceny oddziaływania zgodnej z wymogami art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG. Zostało to w sposób jasny potwierdzone przez orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C304/05 (zobacz pkt. 80-85). W rezultacie, Komisja jest zdania, że Polska naruszyła wymogi artykułu 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej w odniesieniu do ww. przedsięwzięcia.

58. Dalej, Komisja musi zauważyć, że realizacja przedsięwzięcia, w postaci zatwierdzonej niesie ze sobą niebezpieczeństwo istotnego zagrożenie ekologicznego charakteru danego terenu. Artykuł 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej ustanawia „ogólny obowiązek ochrony, polegający na unikaniu pogorszeń i niepokoju mogących mieć znaczenie w stosunku do celów niniejszej dyrektywy” (zobacz C-127/02 pkt. 38). Ponieważ w odniesieniu do przedmiotowego przedsięwzięcia nie można wykluczyć pogorszenia stanu obszaru na podstawie dokonanej oceny, władze polskie nie powinny były wydawać zezwolenia na realizację tej inwestycji. W innym wypadku, mogły dokonać ponownej oceny inwestycji. Jednak władze polskie nie zmieniły początkowej wersji przedsięwzięcia i kontynuowały jego realizację na podstawie oceny, która nie gwarantuje uniknięcia pogorszenia stanu siedlisk. Biorąc pod uwagę wnioski Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-127/02 (pkt. 36-38), jasne jest, że realizacja inwestycji bez poddania jej ponownej ocenie na teren o znaczeniu dla Wspólnoty narusza art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej.
59. W rezultacie, Komisja jest zdania, że poprzez brak podjęcia kroków będących w stanie ochronić wartość ekologiczną terenu zaproponowanego do włączenia na listę TZW Dolina Biebrzy w odniesieniu do przedsięwzięcia budowa obwodnicy Sztabina Polska naruszyła wymogi dyrektywy 92/43/EWG jak interpretowane przez Trybunał Sprawiedliwości w sprawach *Dragaggi* C-117/03 i *Bund Naturschutz* C-244/05. Dalej, ponieważ od dnia zatwierdzenia przez Komisję na

liście terenów o znaczeniu dla Wspólnoty teren Dolina Biebrzy w pełni podlega przepisom artykułu 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4, Komisja jest zdania, że poprzez nie poddanie inwestycji odpowiedniej ocenie jej skutków dla terenu TZW Dolina Biebrzy, Polska naruszyła wymogi art. 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG.

▪ **Wpływ na OSO**

60. W liście wzywającym do usunięcia uchybienia Komisja zwróciła uwagę władz polskich na fakt, że przedsięwzięcie powinno podlegać właściwej ocenie jego skutków dla danego terenu z punktu widzenia założeń jego ochrony, jeśli nie można wykluczyć, na podstawie obiektywnych przyczyn, że oddziałuje na dany teren w istotny sposób, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami (zob. też wyrok w sprawie C-127/02, *Waddenzee*, punkt 45). Komisja zauważyła także, że informacje zawarte w ocenie oddziaływania przedsięwzięcia na OSO przedstawione Komisji mają bardzo ogólny charakter, są niepełne i jako takie nie spełniają wymagań odpowiedniej oceny na podstawie artykułu 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG. Komisja zauważyła także, że ocena oddziaływania przeprowadzona dla obwodnicy Sztabina, chociaż niepełna, wskazała, że przedsięwzięcie miałoby znaczący negatywny wpływ na gatunki ptaków i ich siedliska, dla których wyznaczono OSO (między innymi *Circus aeruginosus*, *Crex crex*, *Gallinago media*, *Circus pygargus*).
61. Podobnie jak w części analizy 'wpływ na proponowany TZW/TZW' Komisja chciałaby zauważyć, że chociaż nie wydano jeszcze ostatecznego zezwolenia na przedsięwzięcie, faza, podczas której przeprowadzana jest ocena wpływu na środowisko, została zakończona. Prawo polskie (transponujące wymóg artykułu 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej) wymaga, by inwestor przygotował raport oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, w tym - tam gdzie stosowne - także na obszar Natura 2000. Etap ten został zakończony przez inwestora i, co najistotniejsze, zezwolenie zostało wydane przez władze lokalne, na warunki którego zgodziło się także Ministerstwo Środowiska.
62. Komisja została poinformowana o tym, że inwestor zamówił drugą ocenę oddziaływania na środowisko we wrześniu 2008 r. i aktualnie jest ona przeprowadzana. Należy jednak zauważyć, że druga ocena oddziaływania wedle prawa polskiego nie jest pełną oceną, lecz ma na celu uzupełnienie tych elementów, które nie były znane na pierwszym etapie. Potwierdza to także informacja zamieszczona przez inwestora na stronie internetowej, z której można wnioskować, że druga ocena oddziaływania jest przeprowadzana w ograniczonym zakresie (między innymi analiza alternatyw jest ograniczona do wariantów rozważanych uprzednio, tj. do wariantu zero i wariantu wybranego przez inwestora, co sposób oczywisty nie może spełniać wymogów artykułu 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG). Ponadto, ocena nie obejmuje okresu lęgowego ptaków, co czyni zebrane dane niewiarygodnymi. Podsumowując, obecnie przeprowadzana ocena oddziaływania nie może zadośćuczynić niedostatkom poprzedniej procedury (oceny oddziaływania przeprowadzonej na etapie wydania decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych). Tym samym potwierdza to stanowisko Komisji wyrażone w liście wzywającym do usunięcia uchybienia z 15 grudnia 2006 r., że ocena oddziaływania przeprowadzana dla przedsięwzięcia nie

może zostać uznana za spełniającą wymogi artykułu 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej.

63. W odpowiedzi na list wzywający do usunięcia uchybienia władze polskie nie zgadzają się z zarzutami Komisji. Twierdzą, że ocena wpływu była oparta na inwentaryzacji przeprowadzonej przez Biebrzański Park Narodowy. Inwentaryzacja obejmowała teren Biebrzańskiego Parku Narodowego a także teren Natura 2000 (Dolina Biebrzy, PLC 200001) i teren na północ od doliny Biebrzy. Według władz polskich wyniki przeprowadzonej analizy są jednoznaczne i łatwe do zidentyfikowania. Polskie władze podkreślają także w swojej odpowiedzi na list wzywający do usunięcia uchybienia, że przedsięwzięcie nie zniszczy całych populacji poszczególnych gatunków ptaków, ale spowoduje stopniowe wycofywanie się pojedynczych osobników.
64. W odniesieniu do argumentów przedstawionych przez władze polskie w odpowiedzi na list wzywający do usunięcia naruszenia, Komisja chciałaby powtórzyć swoje stanowisko, że ocena wpływu przeprowadzona dla przedmiotowego przedsięwzięcia nie może zostać uznana za spełniającą wymogi artykułu 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG.
65. Przede wszystkim raport przygotowany dla przedmiotowego przedsięwzięcia nie uwzględnia celów ochrony obszaru, do których ocena oddziaływania powinna się odnosić. Badania terenowe, na których oparto wnioski z oceny oddziaływania są fragmentaryczne i dlatego pozostawiają wątpliwość, co do reprezentatywności informacji bazowej dotyczącej obecności gatunków ptaków chronionych w OSO w obrębie strefy wpływu przedsięwzięcia. Raport oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 (zob. s. 63 *Raportu o oddziaływaniu na środowisko przedsięwzięcia pt: Budowa Obwodnicy Sztabina*, grudzień 2005) opierał się na inwentaryzacjach, które przeprowadzono w dniach 22 – 23 maja 2003 r., w nieokreślonych terminach wiosną 2004 r. oraz na informacjach zawartych w planie ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego (dokumencie natury ogólnej, który nie wskazuje dokładnych lokalizacji miejsc lęgowych chronionych gatunków ptaków).
66. Ocena oparta jest o obserwacje przeprowadzone przez dwa dni maja, oraz w bliżej nieokreślonych terminach wiosną. Nie mogą one zostać uznane za wystarczające do zebrania reprezentatywnych danych na temat występowania ptaków na tym obszarze. Ponadto, raport z oceny wpływu przedsięwzięcia na sieć Natura 2000 nie zawiera map z oznaczeniem występowania gatunków ptaków w strefie oddziaływania przedsięwzięcia. Zidentyfikowane oddziaływanie nie jest ocenione w stosunku do celów ochrony obszaru, ani w aspekcie ilościowym, ani jakościowym.

Pomimo tak wrywkowej informacji bazowej raport stwierdza (patrz strona 80), że użytkowanie nowej obwodnicy będzie miało negatywny wpływ na gatunki ptaków, dla których wyznaczony został obszar Natura 2000: "*Przebieg obwodnicy w bliskim sąsiedztwie stanowisk lęgowych ptaków może powodować stopniowe wycofywanie się wielu gatunków (...), w tym najcenniejszych z przyrodniczego punktu widzenia ptaków: dubelta (*Gallinago media*) i derkacza (*Crex crex*) (...). Nastąpi pogorszenie stanu siedlisk pozostałych gatunków ptaków, m.in. lęgowego tu błotniaka stawowego (*Circus aeruginosus*) i łąkowego (*Circus pygargus*) (...) a tym samym zmniejszenie ich liczebności*".

67. Ponadto, raport traktuje w sposób marginalny kwestie hydro-geologiczne i nie odnosi się do żadnych badań terenowych dotyczących możliwego oddziaływania projektu na stosunki wodne. Na stronie 109 raportu znajduje się następujące stwierdzenie: "*Inwestycja nie naruszy warunków hydrogeologicznych w obrębie doliny Biebrzy. Warunki hydrogeologiczne w Strefie dolinnej są bezpośrednio uwarunkowane stanem wód rzeki (będącej bazą drenażu), a więc zależą od wielkości przepływu (rzędnej lustra wody)*". Na stronie 110 raport wzmiankuje, że w trakcie prowadzenie prac budowlanych warstwy torfu będą zastąpione warstwami piasku, dla poprawienia nośności gruntu. Takie podejście do oceny sytuacji hydro-geologicznej w strefie oddziaływania przedsięwzięcia zdaje się pomijać informacje przedstawione w wynikach inwentaryzacji flory i fauny w strefie oddziaływania (załącznik nr 9 do raportu), gdzie na stronie 19 zawarto wyraźne stwierdzenie, że torfowiska w dolinie rzeki mogą mieć charakter zarówno fluwogeniczny (gdzie poziom wody determinowany jest przepływami rzeki) jak i soligeniczny (torfowiska niskie zasilane przez wody podziemne wypływające na powierzchnię). Prace budowlane w ramach przedsięwzięcia mogą mieć wpływ na hydrologię torfowisk i ten możliwy wpływ powinien zostać oceniony, lub też brak konieczności takiej oceny powinien zostać uzasadniony w oparciu o jasne kryteria w procesie tzw. *screeningu*. Przedstawione powyżej informacje raz jeszcze wskazują na braki w ocenie oddziaływania, w oparciu o którą władze polskie wydały pozwolenia.
68. Podsumowując, w odpowiedzi władz polskich na list wzywający do usunięcia uchybienia nie ma nic, co dowodziłoby, że ocena oddziaływania wykonana dla przedmiotowego przedsięwzięcia była przeprowadzona zgodnie z wymogami artykułu 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG. W rezultacie Komisja jest zdania, że Polska w procedurze wydawania zezwolenia przeprowadzonej dla przedmiotowego przedsięwzięcia naruszyła przepisy artykułu 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG.
69. Zauważyć należy, że raport proponuje także środki kompensujące dla derkacza i dubelta przez powiększenie obszaru Natura 2000 o 200 ha poprzez nabycie gruntów graniczących z OSO. Ma to kompensować bezpośrednie szkody dla 293 ha siedlisk ptaków w strefie budowy. Raport nie proponuje natomiast żadnych działań kompensujących dla błotniaka stawowego i łąkowego. W odniesieniu do środków kompensujących, należy zauważyć, że nie notyfikowano ich Komisji pomimo obowiązku wynikającego z artykułu 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG. Niejasne jest także, czy dodatkowe 200 ha zostało już włączone do OSO czy wyznaczenie tego terenu pozostaje tylko intencją władz polskich.
70. Wreszcie, Komisja chciałaby zauważyć, że jeśli uznano, że środki kompensujące są konieczne ze względu na istotne negatywne oddziaływania przedsięwzięcia na obszar chroniony na podstawie artykułu 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG, władze polskie powinny jasno stwierdzić, że nie ma innych alternatyw dla budowy tej inwestycji, ani dla tej szczególnej lokalizacji przedsięwzięcia.
71. W kwestii alternatyw, Komisja chciałaby zauważyć, że nie rozważono alternatyw lokalizacyjnych dla przedmiotowego przedsięwzięcia z punktu widzenia wymagań ochrony sieci Natura 2000. Przedmiotem oceny był jedynie wariant zero (oznaczający brak realizacji przedsięwzięcia) i jedna inna lokalizacja obwodnicy, jak zatwierdzona w miejscowym planie z 23 lipca 2003 r., dla której

nie przeprowadzono analizy oddziaływania na obszar Natura 2000 (zob. str. 57 raportu). W odniesieniu do wybranej lokalizacji analizowano trzy warianty technologiczne budowy mostu. W tym względzie Komisja chciałaby zauważyć, że władze polskie mogły wydać zezwolenie na przedsięwzięcie mające negatywne skutki dla danego obszaru, jedynie, jeśli poddały ocenie inne rozwiązania alternatywne, i w toku tej oceny stwierdziły ich brak. Zdaniem Komisji brak analizy alternatyw przeprowadzonej w świetle celów ochrony sieci Natura 2000 narusza wymogi artykułu 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG, jak interpretowane przez Trybunał Sprawiedliwości w sprawie *Castro Verde* (C-239/04, s. 34 – 36).

72. Biorąc pod uwagę powyższe, Komisja stwierdza, że przez nie poddanie inwestycji obwodnica Sztabina odpowiedniej ocenie jej skutków na OSO Dolina Biebrzy, Polska naruszyła wymogi artykułu 6 ust. 3 oraz ust. 4 w połączeniu z artykułem 7 dyrektywy 92/43/EWG.
73. Dalej, jak zauważone przez Trybunał Sprawiedliwości w sprawie C-304/05 "jeżeli (...) pozwolenia na plan lub przedsięwzięcie udzielono niezgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43, stwierdzenie naruszenia art. 6 ust. 2 w odniesieniu do obszaru specjalnej ochrony jest możliwe, jeżeli wykazane zostaną pogorszenia stanu siedliska lub niepokojenia gatunków, dla których dany obszar został wyznaczony." (pkt. 94). Ponieważ dla przedmiotowego przedsięwzięcia nie można wykluczyć pogorszenia stanu obszaru na podstawie dokonanej oceny, a wręcz przeciwnie ocena przeprowadzona w sposób jasny wskazuje, że przedsięwzięcie spowoduje znaczący negatywny wpływ na gatunki ptaków i ich siedliska, dla których wyznaczono OSO (m. in. *Circus aeruginosus*, *Crex crex*, *Gallinago media*, *Circus pygargu*), Komisja jest zdania, że władze polskie nie powinny były wydawać zezwoleń na realizację inwestycji. Jednak władze polskie nie zmieniły wstępnego projektu i kontynuowały jego realizację na podstawie oceny, która nie gwarantuje uniknięcia pogorszenia. Biorąc pod uwagę wnioski Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-127/02 (pkt. 36-38), jasne jest, że realizacja inwestycji bez poddania jej ponownej ocenie na przedmiotowe OSO narusza artykuł 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej.
74. Podsumowując, Komisja jest zdania, że przez nie poddanie inwestycji obwodnica Sztabina odpowiedniej ocenie jej skutków na OSO Dolina Biebrzy, Polska naruszyła wymogi artykułu 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4 w połączeniu z artykułem 7 dyrektywy 92/43/EWG.
75. Wreszcie, Komisja pragnie zauważyć, że biorąc pod uwagę fakt, że w wyniku przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wykonanej dla korytarza drogowego Via Baltica stwierdzono, że droga ekspresowa łącząca Warszawę z granicą polsko-litewską powinna być przeprowadzona w taki sposób, by uniknąć obszaru Dolina Biebrzy, potrzeba budowy obwodnicy i nowego mostu z czterema pasmami ruchu w tej lokalizacji staje się bezprzedmiotowa, a co najmniej dyskusyjna. Jak stwierdzono w raporcie przygotowanym przez Scotta Wilsona "Strategia rozwoju I Pan-Europejskiego Korytarza Transportowego Część I: korytarz drogowy ETAP III Dokument końcowy": "(...) Do powiązania przejścia w Budzisku ze zdefiniowanym wstępnie w Deklaracji Łańcuckiej nowym korytarzem transportowym północ-południe wzdłuż drogi S-19 wystarczy droga jednojezdniowa nr 8."

3. Modernizacja odcinka Katryńka – Przewalanka

Przedsięwzięcie Katryńka-Przewalanka znajduje się na obszarze OSO oraz TZW Puszcza Knyszyńska.

76. Jak wspomniane w pkt. 14, procedura oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko jest obecnie wykonywana i nie wydano jeszcze decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych dla przedmiotowej inwestycji. Tym niemniej, inwestor uzyskał "Zezwolenie na usunięcie 13209 szt. drzew oraz 9,87 ha krzewów (zgodnie z załącznikiem nr 1 do niniejszej decyzji) kolidujących z rozbudową drogi krajowej nr 8 Warszawa - Białystok - Suwałki, na odcinku Katryńka - Przewalanka od km 654 + 548 do km 666 + 405,85 (136 + 800 - 124 + 942,15)", na podstawie którego może rozpocząć wycinkę drzew na terenie Natura 2000 przed zakończeniem procedury oceny oddziaływania na środowisko.
77. Ze sposobu, w jaki sformułowana jest decyzja oczywiste jest, że jest ona bezpośrednio związana z realizacją przedsięwzięcia, i że usunięcie drzew jest bez wątpienia elementem realizacji przedmiotowej inwestycji drogowej.
78. Decyzja ta została wydana, kiedy teren został zaproponowany Komisji, jako teren o znaczeniu dla Wspólnoty. Według władz polskich teren ten zatem spełniał kryteria ustalone dla wyboru obszarów, jako teren mający znaczenie dla Wspólnoty zgodnie z dyrektywą 92/43. Z powyższego wynika, że Polska była zobowiązana do podjęcia środków ochrony odpowiednich dla zachowania ekologicznego charakteru tego terenu, i nie mogła zezwolić na ingerencje, które mogłyby zagrozić ekologicznemu charakterowi terenu wyznaczonego na podstawie określonych kryteriów (zob. wyrok w sprawie C-244/05, *Bund Naturschutz*, punkty 44 i 46).
79. W tym konkretnym przypadku, negatywny wpływ na obszar niosący ze sobą niebezpieczeństwo istotnego zagrożenia dla ekologicznemu charakteru terenu nie może zostać wykluczony, gdyż procedura oceny oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięcia Katryńka – Przewalanka nie została jeszcze zakończona. Dalej, oczywiste jest, że usunięcie 13209 szt. Drzew może niechybnie spowodować niebezpieczeństwo istotnego zagrożenie dla ekologicznemu charakteru terenu. W rezultacie, Komisja wyraża opinię, iż w świetle widocznego niebezpieczeństwa istotnego zagrożenie dla ekologicznemu charakteru terenu przepisy dyrektywy 92/43 zgodnie z interpretacją Trybunału Sprawiedliwości powstrzymują Polskę przed udzieleniem zezwolenia na częściową realizację przedmiotowej inwestycji.
80. Komisja zatem jest zdania, że poprzez brak podjęcia kroków będących w stanie ochronić wartość ekologiczną terenu zaproponowanego do włączenia na listę TZW Puszcza Knyszyńska w odniesieniu do przedsięwzięcia modernizacja drogi Katryńka - Przewalanka Polska naruszyła wymogi dyrektywy 92/43/EWG jak interpretowane przez Trybunał Sprawiedliwości w sprawach *Dragaggi* C-117/03 i *Bund Naturschutz* C-244/05.
81. Po zatwierdzeniu przez Komisję obszaru, jako TZW, inwestycja drogowa Kataryńka - Przewalanka zlokalizowana jest zarówno w obrębie OSO jak i TZW Puszcza Knyszyńska. Na podstawie 4 ust. 5 dyrektywy siedliskowej, przedmiotowe przedsięwzięcie zlokalizowane na terenie TZW Puszcza

Knyszyńska podlega wszystkim wymogom artykułu 6 ust. 2, ust. 3 i ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG.

82. W tym względzie Komisja pragnie zauważyć, że realizacja części inwestycji przed wykonaniem oceny oddziaływania na środowisko narusza wymogi artykułu 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG. Oczywiście jest z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości, że każdy plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu podlega odpowiedniej ocenie jego skutków dla tego terenu z punktu widzenia założeń jego ochrony, jeżeli na podstawie obiektywnych informacji nie można wykluczyć, że przedmiotowy plan lub przedsięwzięcie będzie oddziaływać na dany teren w istotny sposób, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami (zobacz C-127/02, pkt. 45). Ocena taka powinna być przeprowadzona w taki sposób, aby właściwe władze krajowe mogły uzyskać pewność, że plan lub przedsięwzięcie nie będzie miało negatywnych skutków na integralność danego terenu (zobacz C-304/05, pkt. 58). Takie przedsięwzięcie mogłoby uzyskać zezwolenie tylko pod warunkiem, że właściwe władze krajowe uzyskają pewność, że plan lub przedsięwzięcie nie będzie miało negatywnych skutków na teren (zobacz C-127/02, pkt. 56). Oczywiście jest, że władze polskie przed zakończeniem oceny oddziaływania skutków przedsięwzięcia na obszar chroniony, nie mogły być pewne, czy przedsięwzięcie nie będzie miało negatywnych skutków na integralność danego terenu. W rezultacie, Polska nie powinna była wydawać zezwoleń na realizację części przedmiotowej inwestycji zlokalizowanej w całości na terenie OSO/TZW Puszcza Knyszyńska.
83. Dalej, w sytuacji, gdy zdefiniowano negatywny wpływ, takie przedsięwzięcie mogłoby zostać zatwierdzone tylko wtedy, gdy spełnione są warunki określone w artykule 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG, w tym ocena dostępnych alternatyw z punktu widzenia ich wpływu na dany teren. Ponadto, Komisja chciałaby zauważyć, że nawet, jeśli Polska twierdzi w odpowiedzi na list wzywający do usunięcia uchybienia, że wobec tego odcinka nie ma rozwiązań alternatywnych, jako że dotyczy on modernizacji istniejącej drogi i w związku z tym przyszła realizacja jest uzasadniona na podstawie art. 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej, Komisja chciałaby podkreślić, że ponieważ przedsięwzięcie dotyczy modernizacji drogi do standardów przekraczających potrzeby lokalnej społeczności, i jest związane z procesem planistycznym rozbudowy dróg o większej skali, przedmiotowe przedsięwzięcie w pełni podlega wymogom artykułu 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG.
84. Dalej, Komisja musi zauważyć, że częściowa realizacja przedsięwzięcia, jak zatwierdzone niesie ze sobą niebezpieczeństwo istotnego zagrożenia ekologicznego charakteru danego terenu. Artykuł 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej ustanawia „ogólny obowiązek ochrony, polegający na unikaniu pogorszeń i niepokoju mogących mieć znaczenie w stosunku do celów niniejszej dyrektywy” (zobacz C-127/02 pkt. 38). Ponieważ dla przedmiotowego przedsięwzięcia nie może wykluczyć pogorszenia stanu terenu, zanim procedura oceny oddziaływania zostanie zakończona, władze polskie nie powinny były wydawać zezwoleń na częściową realizację inwestycji. Biorąc pod uwagę wnioski Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-127/02 (pkt. 36-38), jasne jest, że zezwolenie na częściową realizację inwestycji bez oczekiwania na rezultaty i bez uwzględnienia rezultatów oceny jej oddziaływania na teren o znaczeniu dla

Wspólnoty oraz na obszar specjalnej ochrony ptaków narusza art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej.

85. Komisja jest, zatem zdania, że Polska poprzez zezwolenie na częściową realizację przedsięwzięcia Katryńka – Przewalanka naruszyła wymogi art. 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4 w połączeniu z artykułem 7 dyrektywy 92/43/EWG.
86. Dodatkowo, Komisja pragnie zwrócić uwagę władz polskich na konieczność uwzględnienia efektów skumulowanych w odniesieniu do przedmiotowej inwestycji. Ponieważ kilka innych przedsięwzięć zlokalizowanych jest na terenie OSO/ TZW Puszcza Knyszyńska w niedużej od siebie odległości (modernizacja odcinka Białystok – Katryńka, obwodnica Wasilkowa, jak również planowana modernizacja odcinka Wasilków – Białoruś) czyni to prawdopodobieństwo wystąpienia znaczącego wpływu inwestycji na dany teren jeszcze wyższe. Komisja jest, zatem zdania, że ocena oddziaływania przedsięwzięcia zgodnie z wymogami art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG powinna uwzględniać efekty skumulowane z innymi przedsięwzięciami.

4. Wpływ skumulowany przedsięwzięć na OSO i (p)TZW Puszcza Knyszyńska

Przynajmniej trzy inwestycje drogowe znajdują się na obszarze chronionym, który obecnie jest zarówno OSO wyznaczonym na podstawie dyrektywy 79/409/EWG, jak i TZW wyznaczonym na podstawie dyrektywy 43/92/EWG (teren zatwierdzony jako TZW w grudniu 2008 r.).

▪ Wpływ na obszar proponowany TZW i TZW

87. Dla dwóch przedsięwzięć wydano już ostateczne zezwolenia: modernizacja odcinka Białystok-Katryńka (kwestia poruszona w obecnym uzupełniającym liście wzywającym do usunięcia uchybienia) i obwodnica Wasilkowa (przedmiot uzasadnionej opinii z dnia 1 marca 2007 roku oraz skargi do Trybunału Sprawiedliwości C-193/07). Ponadto, dla przedsięwzięcia Katryńka – Przewalanka (kwestia poruszona w obecnym uzupełniającym liście wzywającym do usunięcia uchybienia) zezwolenie na usunięcie drzew w obrębie obszaru chronionego zostało wydane, przed zakończeniem procedury oceny oddziaływania na środowisko.
88. W odniesieniu do obwodnicy Wasilkowa Komisja pragnie zauważyć, że mimo tego, iż przedsięwzięcie to było przedmiotem odrębnej procedury i zostało już zaskarżone do Trybunału Sprawiedliwości, kwestia efektów skumulowanych przedmiotowej inwestycji nie była przedmiotem tej odrębnej procedury, podczas gdy w sposób niebudzący wątpliwości była zawarta w liście wzywającym do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 roku.
89. Obwodnica Wasilkowa znajduje się w całości na terenie OSO oraz TZW Puszcza Knyszyńska. Przedsięwzięcie to obejmuje budowę nowej drogi o długości 5,2 km. Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach wydana 18 września 2006r. Organizacje pozarządowe odwołały się od tej decyzji. Minister Środowiska decyzją DOOŚ-odś/10755-18849/2006/kt utrzymał decyzję wojewody w mocy. 2 lutego 2007 roku wojewoda wydał pozwolenie budowlane. Prace budowlane (włączając w to wycinkę drzew) rozpoczęły się 15 lutego 2007 roku.

90. Modernizacja odcinka drogi Białystok-Katryńka jest częściowo zlokalizowana w obrębie tego obszaru. Obwodnica Wasilkowa i modernizacja na odcinku Katryńka-Przewalanka są całkowicie położone w tym obszarze. Należy podkreślić, że na terenie tego obszaru występuje kilka siedlisk o znaczeniu priorytetowym jak na przykład lasy aluwialne 91E0 oraz gatunków o znaczeniu priorytetowym takich jak *Canis lupus* i *Bison bonaus*.
91. Zarówno w momencie wydania decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych (pierwsze pozwolenie dla przedsięwzięcia, podczas którego rozpatrywane są aspekty środowiskowe), jak i podczas wydania pozwolenia na budowę (ostateczna autoryzacja) dla przedsięwzięć obwodnica Wasilkowa i modernizacja odcinka Białystok – Katryńka Puszcza Knyszyńska była obszarem, który Polska zamierzała przekazać Komisji do włączenia na listę kontynentalną terenów o znaczeniu dla Wspólnoty zgodnie z dyrektywą 92/43/EWG². Decyzja zezwalająca na usunięcie drzew w odniesieniu do przedsięwzięcia Katryńka - Przewalanka została wydana, kiedy teren ten został zaproponowany Komisji, jako teren o znaczeniu dla Wspólnoty. Według władz polskich, zatem teren ten spełniał kryteria ustalone dla wyboru obszarów, jako teren mający znaczenie dla Wspólnoty zgodnie z dyrektywą 92/43. Z powyższego wynika, że Polska była zobowiązana do podjęcia środków ochrony odpowiednich dla zachowania ekologicznego charakteru tego terenu, i nie mogła zezwolić na ingerencje, które mogłyby zagrozić ekologicznemu charakterowi terenu wyznaczonego na podstawie określonych kryteriów (zob. wyrok w sprawie C-244/05, *Bund Naturschutz*, punkty 44 i 46). Ma to miejsce w szczególności wtedy, gdy dana interwencja niesie niebezpieczeństwo bądź to istotnego zmniejszenia powierzchni terenu, bądź zniknięcia gatunków o znaczeniu priorytetowym żyjących na tym terenie, bądź też w końcu doprowadzenia do zniszczenia terenu lub zniweczenia jego cech charakterystycznych (zob. wyrok w sprawie C-244/05, punkt 46).
92. W tym konkretnym przypadku, jak zauważone przez Komisję w liście wzywającym do usunięcia uchwały z dnia 15 grudnia 2006r., skumulowane oddziaływanie różnych przedsięwzięć na określone gatunki i siedliska danego obszaru powinno zostać wzięte pod uwagę w celu ustalenia, czy Polska podjęła wszelkie środki, aby zapobiec interwencjom, które mogłyby poważnie zagrozić ekologicznemu charakterowi tego terenu. Fakt, że łączne skutki kilku odcinków drogowych nie zostały wzięte pod uwagę, potwierdza stanowisko Krajowej Komisji ds. Ocen Oddziaływania na Środowisko (*Stanowisko Krajowej Komisji ds. Ocen Oddziaływania na Środowisko w sprawie złożonych przez organizacje ekologiczne odwołań od wydanych przez Wojewodę Podlaskiego zezwoleń na realizację przedsięwzięć drogowych w ciągu dróg krajowych nr 8 i 19, 12 grudzień 2002, L.dz. 761*). Ocena łącznego wpływu przedsięwzięć dotyczących dróg krajowych nr 8 i 19 była również zalecana przez Państwową Radę Ochrony Przyrody w jej stanowisku z dnia 30 listopada 2005r. (*Stanowisko Państwowej Rady Ochrony Przyrody odnośnie odwołań organizacji pozarządowych od decyzji*

---

² Decyzja Wojewody Podlaskiego z dnia 18.09.2006r. oraz opinie Ministra Środowiska z dnia 14.07.2006r. i 04.07.2006r. wskazują, że ten teren ma być przekazany Komisji jako proponowany TZW. Zobacz też pismo Pana Zbigniewa Witkowskiego z 30 sierpnia 2005r. - DOPn-4141-2/1542/05z, pismo Pana Andrzeja Mizgajskiego z 8 grudnia 2005r. - DOPn-4141-2-54/53/05mż-w, pismo Pana Jana Szyszki z 22 lutego 2006r. - DOPn-4141-2-5/12/06mż-w.

wydanych przez Wojewodę Podlaskiego w sprawie inwestycji w ciągu dróg krajowych nr 8 i 19).

93. Jak zauważone w liście wzywającym do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006r., takie łączne oddziaływanie różnych przedsięwzięć na przedmiotowy teren nie zostało wzięte pod uwagę w ocenie indywidualnych przedsięwzięć. Komisja zatem stwierdziła, że polskie władze nie dysponowały pełną informacją na temat skutków, jakie wspomniane inwestycje drogowe będą mieć na dany obszar chroniony. W rezultacie, Komisja wyraziła opinię, że Polska nie powinna była zezwalać na te inwestycje do czasu zapewnienia, że połączone przedsięwzięcia nie zagrażą poważnie ekologicznemu charakterowi tego obszaru.
94. W odpowiedzi na list wzywający do usunięcia uchybienia władze polskie nie odniosły się do kwestii zezwolenia na ingerencje, które mogłyby zagrazić ekologicznemu charakterowi terenu. Choć nie zostało to stwierdzone bezpośrednio w odniesieniu do efektów skumulowanych różnych przedsięwzięć na obszar Puszcza Knyszyńska, wnioskować można z odpowiedzi władz polskich na list wzywający do usunięcia uchybienia, że władze polskie są zdania, iż wymogi artykułu 6 ust. 3 oraz ust. 4 dyrektywy siedliskowej zostały prawidłowo spełnione podczas procedury wydawania zezwoleń na poszczególne przedsięwzięcia.
95. W tym względzie Komisja pragnie zauważyć, że jest do przyjęcia, by uznać procedurę oceny oddziaływania na środowisko wykonaną dla celów artykułu 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG, jako element odpowiednich środków ochrony podjętych celem zachowania ekologicznego charakteru tego terenu, albo jako element odpowiednich kroków będących w stanie ochronić wartość ekologiczną.
96. Tym niemniej, Komisja jest zmuszona, by powtórzyć stanowisko wyrażone już w poprzednim liście wzywającym do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 r., że przedsięwzięcia te zarówno indywidualnie, jak i w połączeniu ze sobą mogły mieć znaczący wpływ na obszar, który Polska zamierzała przekazać Komisji do włączenia na listę terenów o znaczeniu dla Wspólnoty (lub które Polska przekazała Komisji do włączenia na tą listę). Jak podkreślone przez Trybunał Sprawiedliwości odpowiednia ocena skutków planu lub przedsięwzięcia dla danego terenu powinna brać pod uwagę skutek łączny, wynikający z kombinacji tego planu lub przedsięwzięcia z innymi planami lub przedsięwzięciami z punktu założeń ochrony terenu (wyrok w sprawie C-127/02, *Waddenzee* punkty 53-60).

Analiza ocen wykonanych przez władze polskie w odniesieniu do dwóch przedsięwzięć wspomnianych tutaj (Białystok – Katryńka, obwodnica Wasilkowa) ilustruje, że efekty skumulowane przedsięwzięć na obszar, który Polska zamierzała przekazać Komisji do włączenia na listę terenów o znaczeniu dla Wspólnoty nie zostały wzięte pod uwagę. We wszystkich raportach przesłanych przez władze polskie Komisji dotyczących dwóch wspomnianych przedsięwzięć brak jest odniesień do rozpatrzenia efektów skumulowanych tych przedsięwzięć.

Ponadto, zezwolenie na częściową realizację przedsięwzięcia Katryńka – Przewalanka zostało wydane przed zakończeniem procedury oceny oddziaływania. W rezultacie, nie było możliwe, by władze polskie wzięły pod

uwagę efekty skumulowane tego przedsięwzięcia z innymi przedsięwzięciami zlokalizowanymi w obrębie tego samego terenu chronionego, gdyż w momencie wydawania zezwolenia na częściową realizację inwestycji wyniki oceny były jeszcze nieznane.

97. W odpowiedzi na list wzywający do usunięcia uchybienia władze polskie informują Komisję, że Białystok zajmuje centralnie położone miejsce w stosunku do większości najważniejszych kompleksów przyrodniczych, który uzyskały ostatnio rangę obszarów Natura 2000, oraz, że wszystkie drogi krajowe, wojewódzkie i lokalne, wychodzące z miasta w dowolnym kierunku przecinają zawsze któryś z tych obszarów, a w szczególności obszar, który Polska zamierzała przekazać Komisji do włączenia na listę TZW Puszcza Knyszyńska (kierunek północno-wschodni). Dalej władze polskie zauważają, że drogi te istnieją już od ponad półwiecza, a ich stan uległ drastycznemu pogorszeniu w ciągu ostatnich kilku lat w związku z gwałtownym przyrostem ciężkiego ruchu tranzytowego na drogach prowadzących w kierunku Litwy (droga krajowa nr 8) oraz w kierunku Białorusi (droga krajowa nr 19). Niedostosowanie dróg do rosnącego ruchu pojazdów ciężkich i zniszczenie nawierzchni to jedne z przyczyn rosnącej liczby kolizji na drogach ze skutkami śmiertelnymi (zarówno ludzi jak i zwierząt). Władze polskie zauważają, że rozwój infrastruktury drogowej w regionie jest niedostosowany do potrzeb rosnącego natężenia ruchu.

Zdaniem władz polskich opisana sytuacja wskazuje też na zasadnicze pogorszenie warunków migracji zwierząt w obrębie korytarza leśnego Puszczy Knyszyńskiej, co ma także wpływ na integralność obszaru. Władze polskie zauważają także, że naruszenie integralności obszaru Puszcza Knyszyńska powstało dawno temu (przed wyznaczeniem obszaru), a w ostatnich latach sytuacja uległa dramatycznemu pogorszeniu.

Dalej władze polskie twierdzą, że w modernizacji istniejących dróg należy upatrywać możliwości zmniejszenia izolacji eko-systemów, umożliwienia zwierzętom przejścia przez drogi i *de facto* polepszenia integralności obszaru w związku z budową nowoczesnych rozwiązań technicznych ograniczających wpływ na środowisko, budową zabezpieczeń ograniczających kolizję ze zwierzętami oraz przejść dla zwierząt.

Władze polskie informują także Komisję, że łączne rozpatrzenie siedlisk priorytetowych na terenie obszarów Natura 2000 nie dają podstaw do obaw, co do poważnego zagrożenia ekologicznego obszaru Puszcza Knyszyńska, ani obaw związanych ze zniknięciem jakiegokolwiek gatunku, a zwłaszcza gatunków priorytetowych. Dalej, zdaniem władz polskich lepsza nawierzchnia drogowa przyczyni się do zmniejszenia hałasu i ograniczy możliwość skażenia środowiska gruntowego i wód w dorzeczu Supraśli.

98. W odniesieniu do argumentów przedstawionych przez władze polskie, Komisja pragnie zauważyć, co następuje. Jak wskazane w liście wzywającym do usunięcia uchybienia oraz w pkt. 96 powyżej, analiza oceny wykonanej przez władze polskie dla dwóch przedsięwzięć wspomnianych tutaj (tj. Białystok – Katryńka i obwodnica Wasilkowa) pokazuje, że efekty skumulowane tych przedsięwzięć na obszar, który Polska zamierzała przekazać Komisji do włączenia na listę TZW, nie zostały wzięte pod uwagę. We wszystkich raportach przesłanych przez władze polskie Komisji dla dwóch ww. przedsięwzięć brak jest rozdziałów

poświęconych rozpatrzeniu skutków skumulowanych inwestycji, czy odniesienia do badania oddziaływania łącznego tych przedsięwzięć. Ponadto, w czasie wydawania zezwolenia na częściową realizację przedsięwzięcia Katryńka – Przewalanka, rezultaty oceny oddziaływania były nadal nie znane, tak więc także dla tego przedsięwzięcia nie rozpatrzono efektów skumulowanych podczas wydawania zezwolenia.

99. Brak jest w odpowiedzi władz polskich na list wzywający do usunięcia uchybienia jakichkolwiek argumentów, które udowodniłyby, że efekty skumulowane zostały rozpatrzone w procedurze oceny oddziaływania wykonanej dla poszczególnych przedsięwzięć (brak odniesień do konkretnych miejsc w raportach, gdzie efekty skumulowane były rozpatrzone podczas procedury oceny oddziaływania). Wprost przeciwnie, władze polskie twierdzą, że ze względu na fakt znacznego rozłożenia w czasie procesu inwestycyjnego w Polsce, inwestor składa wnioski o decyzję o uwarunkowaniach środowiskowych dla poszczególnych zadań, co z kolei warunkuje niemożność uzyskania kompleksowych decyzji.

W tym względzie, Komisja chciałaby zauważyć, że argument władz polskich o niemożności uwzględniania efektów skumulowanych ze względu na ograniczenia proceduralne i fragmentację procesu inwestycyjnego nie może zostać zaakceptowany. Z artykułu 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG jasno wynika, że obowiązkiem właściwych władz krajowych jest upewnienie się, iż wszystkie możliwe wpływy przedsięwzięcia zostaną rozpatrzone podczas oceny jego skutków na dany teren. Właściwe władze mogą, zatem zwrócić uwagę inwestora na potrzebę wzięcia pod uwagę skutków łącznych przedsięwzięcia z różnymi innymi przedsięwzięciami w regionie bez względu na fakt, że dla poszczególnych inwestycji wydawane są odrębne zezwolenia. Należy także zauważyć, że w przypadku wszystkich przedsięwzięć będących przedmiotem listu wzywającego do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006r. inwestorem jest ten sam organ administracji rządowej (GDDKiA).

100. W odniesieniu do argumentu władz polskich o lokalizacji Białegostoku, Komisja chciałaby zauważyć, że fakt, iż Białystok jest położony centralnie w stosunku do większości obszarów Natura 2000 tym bardziej uzasadnia konieczność rozpatrzenia efektów skumulowanych wszystkich planowanych inwestycji. Komisja jest zdania, że takie rozpatrzenie skutków łącznych dotyczy w takim samym stopniu budowy nowych dróg, jak i modernizacji istniejących dróg, gdyż potrzeba takiego rozpatrzenia jest determinowana przez fakt, czy oddziaływanie przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 jest znaczące, a nie przez rodzaj przedsięwzięcia.

Komisja rozumie argumenty władz polskich, że stan dróg w regionie jest dramatyczny i że wymaga on podjęcia natychmiastowych działań. Jednak potrzeba szybkiego rozwoju infrastrukturalnego nie może usprawiedliwiać braku wykonania odpowiedniej oceny oddziaływania, włączając w to rozpatrzenie efektów łącznych przedsięwzięć.

Wreszcie, w kwestii argumentu przytoczonego przez władze polskie, że nie wszystkie gatunki i nie wszystkie chronione siedliska znikną w efekcie realizacji tych inwestycji, Komisja pragnie zauważyć, że dyrektywa zobowiązuje państwa członkowskie do unikania pogorszenia stanu siedlisk i siedlisk gatunków, jak

również niepokojenia gatunków, o ile to niepokojenie może mieć znaczenie w stosunku do celów niniejszej dyrektywy. Oczywistym jest, że całkowite zniknięcie gatunków czy siedlisk jest skrajnym przypadkiem negatywnego wpływu i nie może być traktowane, jako jedyny znaczący wpływ.

101. Z powyższej analizy jasno wynika, że łączne oddziaływanie różnych przedsięwzięć na przedmiotowy teren nie zostało wzięte pod uwagę w ocenie indywidualnych przedsięwzięć. Ponadto, dla jednego z przedsięwzięć zezwolono na jego częściową realizację przed skończeniem procedury oceny oddziaływania. Komisja jest, zatem zdania, że władze polskie nie dysponowały pełną informacją na temat skutków, jakie wspomniane inwestycje drogowe będą mieć na dany obszar chroniony. W rezultacie, Komisja uważa, że Polska nie powinna zezwalać na te inwestycje do czasu zapewnienia, że połączone przedsięwzięcia nie zagrażą poważnie ekologicznemu charakterowi tego obszaru.
102. Dalej, w efekcie włączenia przez Komisję obszaru Puszcza Knyszyńska na listę TZW dla kontynentalnego regionu biogeograficznego w grudniu 2008 roku, na podstawie artykułu 4 ust. 5 dyrektywy siedliskowej obszar TZW Puszcza Knyszyńska podlega wszystkim wymaganiom artykułu 6 ust. 2, ust. 3 i ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG.
103. Z artykułu 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG wynika, że przedsięwzięcie musi być przedmiotem odpowiedniej oceny jego skutków dla danego obszaru z punktu widzenia założeń jego ochrony, jeśli nie można wykluczyć, na podstawie obiektywnych informacji, że będzie ono miało znaczący wpływ na ten obszar zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami czy przedsięwzięciami.
104. W odniesieniu do obszaru zatwierdzonego, jako TZW, jak wspomniane powyżej, dla dwóch przedsięwzięć wydano ostateczne zezwolenia: modernizacja odcinka Białystok – Katryńka oraz obwodnica Wasilkowa, dla modernizacji odcinka Katryńka – Przewalanka zezwolenie na usunięcie drzew w obrębie obszaru zostało wydane przed zakończeniem procedury oceny oddziaływania. Zezwolenia te zostały wydane, kiedy Puszcza Knyszyńska była obszarem, który Polska zamierzała przekazać Komisji do włączenia na listę kontynentalną terenów o znaczeniu dla Wspólnoty zgodnie z dyrektywą 92/43/EWG (zobacz pkt. 91).

Modernizacja odcinka drogi Białystok-Katryńka jest częściowo zlokalizowana w obrębie tego obszaru. Obwodnica Wasilkowa i modernizacja na odcinku Katryńka-Przewalanka są całkowicie położone w tym obszarze. Jak podkreślone powyżej, że na terenie tego obszaru występuje kilka siedlisk o znaczeniu priorytetowym jak na przykład lasy aluwialne 91E0 oraz gatunków o znaczeniu priorytetowym takich jak *Canis lupus* i *Bison bonaus*.

105. Komisja pragnie powtórzyć swoje stanowisko wyrażone w odniesieniu do obszaru, który Polska miała zamiar zgłosić Komisji do włączenia na listę TZW Puszcza Knyszyńska w liście wzywającym do usunięcia uchylenia z dnia 15 grudnia 2006 roku, że przedsięwzięcia te zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu mogą mieć znaczący wpływ przedmiotowy obszar TZW. Jak podkreślone przez Trybunał Sprawiedliwości odpowiednia ocena skutków planu lub przedsięwzięcia dla danego terenu powinna brać po uwagę skutek łączny, wynikający z kombinacji tego planu lub przedsięwzięcia z innymi planami lub

przedsięwzięciami z punktu założeń ochrony terenu (wyrok w sprawie C-127/02, *Waddenzee* punkty 53-60).

106. Jak stwierdzone powyżej, analiza ocen wykonanych przez władze polskie w odniesieniu do dwóch przedsięwzięć wspomnianych tutaj (Białystok – Katryńka, obwodnica Wasilkowa) pokazuje, że efekty skumulowane przedsięwzięć na obszar, który Polska zamierzała przekazać Komisji do włączenia na listę terenów o znaczeniu dla Wspólnoty nie zostały wzięte pod uwagę. We wszystkich raportach przesłanych przez władze polskie Komisji dla dwóch wspomnianych przedsięwzięć nie ma żadnego rozdziału poświęconego rozważeniu wpływu efektów skumulowanych przedsięwzięć ani odniesień do zbadania efektów skumulowanych przedsięwzięć w regionie. Ponadto, zezwolenie na częściową realizację przedsięwzięcia Katryńka – Przewalanka zostało wydane przed zakończeniem procedury oceny oddziaływania. W rezultacie, nie było możliwe, by władze polskie wzięły pod uwagę efekty skumulowane tego przedsięwzięcia z innymi przedsięwzięciami zlokalizowanymi w obrębie tego samego terenu chronionego, gdyż w momencie wydawania zezwolenia na częściową realizację inwestycji, wyniki oceny były jeszcze nieznanne.
107. Ponieważ przedsięwzięcia te zlokalizowane są blisko siebie, i istnieją wątpliwości, co do rezultatów oceny wykonanej dla indywidualnych przedsięwzięć, a w odniesieniu do jednego z nich (Katryńka-Przewalanka) ocena oddziaływania nie została zakończona, a co więcej efekty skumulowane przedsięwzięć nie były wzięte pod uwagę przy wydawaniu zezwoleń, Komisja jest zdania, że nie można wykluczyć, że wpływ przedsięwzięć na obszar chroniony Puszcza Knyszyńska byłby znaczący i w rezultacie wymogi artykułu 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG musiałby być spełnione, włączając w to analizę możliwych alternatyw z punktu widzenia ich skutków na chroniony obszar. Ponadto, Komisja chciałaby zauważyć, że nawet, jeśli Polska twierdzi, że decyzje zatwierdzające przedsięwzięcia były usprawiedliwione na podstawie artykułu 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej, Komisja jest zdania, że, aby móc wypełnić wymogi artykułu 6 ust. 4, konieczne jest najpierw przeprowadzenie odpowiedniej oceny oddziaływania zgodnej z wymogami art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG. Zostało to w sposób jasny potwierdzone przez orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-304/05 (zobacz pkt. 80-85).
108. W rezultacie Komisja jest zdania, że władze polskie nie zastosowały się do procedury artykułu 6 ust. 3 oraz ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG poprzez brak rozpatrzenia efektów skumulowanych przedsięwzięć na przedmiotowy teren (tj. Białystok – Katryńka, obwodnica Wasilkowa, Katryńka – Przewalanka).
109. Dalej, Komisja musi zauważyć, że realizacja przedsięwzięć, w postaci zatwierdzonej niesie ze sobą niebezpieczeństwo istotnego zagrożenie ekologicznemu charakteru terenu. Artykuł 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej ustanawia „ogólny obowiązek ochrony, polegający na unikaniu pogorszeń i niepokoju mogących mieć znaczenie w stosunku do celów niniejszej dyrektywy” (zobacz C-127/02 pkt. 38). Ponieważ dla przedmiotowych przedsięwzięć nie można wykluczyć pogorszenie stanu obszaru na podstawie dokonanych ocen, władze polskie nie powinny były wydawać zezwoleń na realizację tych inwestycji. W innym wypadku, mogły dokonać ponownej oceny. Jednak władze polskie nie zmieniły wstępnych projektów i zezwoliły, by inwestor kontynuował ich realizację na podstawie ocen, które nie gwarantują

uniknięcia pogorszenia stanu obszaru. Biorąc pod uwagę wnioski Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-127/02 (pkt. 36-38), jasne jest, że realizacja inwestycji bez poddania ich ponownej ocenie na teren o znaczeniu dla Wspólnoty narusza art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej.

110. Podsumowując, Komisja jest zdania, że poprzez brak podjęcia kroków będących w stanie ochronić wartość ekologiczną terenu zamierzonego do włączenia na listę TZW Puszcza Knyszyńska i poprzez brak rozpatrzenie efektów łącznych w odniesieniu do przedsięwzięć: modernizacja dróg Białystok – Katryńka i Katryńka - Przewalanka oraz budowy obwodnicy Wasilkowa Polska naruszyła wymogi dyrektywy 92/43/EWG jak interpretowane przez Trybunał Sprawiedliwości w sprawach *Dragaggi* C-117/03 i *Bund Naturschutz* C-244/05. Dalej, ponieważ Puszcza Knyszyńska od dnia zatwierdzenia przez Komisję na liście obszarów o znaczeniu dla Wspólnoty w pełni podlega wymogom artykułu 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4, Komisja jest zdania, że poprzez brak oceny skutków łącznych przedsięwzięć, i poprzez nie poddanie inwestycji odpowiedniej ocenie ich skutków dla terenu TZW Puszcza Knyszyńska, i poprzez wydanie zezwoleń dla tych przedsięwzięć, i poprzez kontynuowanie realizacji modernizacji odcinka Białystok- Katryńka i obwodnicy Wasilkowa, Polska naruszyła wymogi art. 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG.

▪ Wpływ na OSO

111. W odniesieniu do OSO, dla dwóch przedsięwzięć wydano już ostateczne zezwolenia: modernizacja odcinka Białystok-Katryńka (kwestia poruszona w obecnym uzupełniającym liście wzywającym do usunięcia uchybienia) i obwodnica Wasilkowa (przedmiot uzasadnionej opinii z dnia 1 marca 2007 roku oraz skargi do Trybunału Sprawiedliwości C-193/07). Ponadto, dla przedsięwzięcia Katryńka – Przewalanka (kwestia poruszona w obecnym uzupełniającym liście wzywającym do usunięcia uchybienia) zezwolenie na usunięcie drzew w obrębie obszaru chronionego zostało wydane, przed zakończeniem procedury oceny oddziaływania na środowisko. Wszystkie te przedsięwzięcia przecinają teren OSO Puszcza Knyszyńska (wyznaczony w 2004 roku).
112. W odniesieniu do obwodnicy Wasilkowa, Komisja pragnie zauważyć, że mimo tego, iż przedsięwzięcie to było przedmiotem odrębnej procedury i zostało już zaskarżone do Trybunału Sprawiedliwości, kwestie efektów skumulowanych przedmiotowej inwestycji nie były przedmiotem tej odrębnej procedury, podczas gdy w sposób niebudzący wątpliwości były zawarte w liście wzywającym do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 roku.
113. Ponieważ wnioski o zezwolenia w sprawie wymienionych projektów zostały formalnie złożone po 1 maja 2004r. tj. dacie wejścia w życie w Polsce dyrektyw 79/409 i 92/43, inwestycje te podlegają procedurze według artykułu 6 ust. 3 i 4 dyrektywy 92/43. Jak wynika z art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43, przedsięwzięcie winno podlegać odpowiedniej ocenie jego skutków dla danego terenu z punktu widzenia założeń jego ochrony, jeśli nie można wykluczyć, że będzie oddziaływać w sposób istotny na dany teren, zarówno oddzielnie jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami.

114. Jak zauważone w liście wzywającym do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 roku, Komisja jest zdania, że wymienione przedsięwzięcia zarówno oddzielnie jak i w połączeniu ze sobą mogą oddziaływać w sposób istotny na przedmiotowy OSO. Jak podkreślone przez Trybunał Sprawiedliwości odpowiednia ocena skutków planu lub przedsięwzięcia dla danego terenu powinna brać po uwagę skutek łączny, wynikający z kombinacji tego planu lub przedsięwzięcia z innymi planami lub przedsięwzięciami z punktu założeń ochrony terenu (wyrok w sprawie C-127/02, *Waddenzee* punkty 53-60).
115. Analiza ocen wykonanych przez władze polskie w odniesieniu do dwóch przedsięwzięć wspomnianych tutaj (Białystok – Katryńka, obwodnica Wasilkowa) ilustruje, że efekty skumulowane przedsięwzięć na przedmiotowe OSO nie zostały wzięte pod uwagę. We wszystkich raportach przesłanych przez władze polskie Komisji dla dwóch wspomnianych przedsięwzięć brak jest rozdziałów poświęconych rozpatrzeniu skutków skumulowanych inwestycji, czy odniesienia do badania oddziaływania łącznego tych przedsięwzięć. Jak zauważone w liście wzywającym do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 roku, oba te przedsięwzięcia mają wpływ na występujące tam cztery gatunki ptaków, tj. *Dryocopus martius*, *Lullula arborea*, *Sylvia nisoria*, *Lanius collurio*.

Ponadto, zezwolenie na częściową realizację przedsięwzięcia Katryńka – Przewalanka zostało wydane przed zakończeniem procedury oceny oddziaływania. W rezultacie, nie było możliwe, by władze polskie wzięły pod uwagę efekty skumulowane tego przedsięwzięcia z innymi przedsięwzięciami zlokalizowanymi w obrębie tego samego terenu chronionego, gdyż w momencie wydawania zezwolenia na częściową realizację inwestycji, wyniki oceny były jeszcze nieznane.

Skoro przedsięwzięcia te są zlokalizowane w niedużej od siebie odległości, oczywistym jest, że wpływ inwestycji na dany teren powinien być wzięty pod uwagę w analizie ich skutków na ten teren. Jak wskazane powyżej (zobacz pkt. 92), fakt, że łączne skutki kilku krótkich odcinków drogowych nie zostały wzięte pod uwagę, jest potwierdzony przez stanowisko Krajowej Komisji ds. Ocen Oddziaływania na Środowisko (*Stanowisko Krajowej Komisji ds. Ocen Oddziaływania na Środowisko w sprawie złożonych przez organizacje ekologiczne odwołań od wydanych przez Wojewodę Podlaskiego zezwoleń na realizację przedsięwzięć drogowych w ciągu dróg krajowych nr 8 i 19, 12 grudzień 2002, L.dz. 761*). Ocena skumulowanego wpływu przedsięwzięć dotyczących dróg krajowych nr 8 i 19 była również zalecana przez Państwową Radę Ochrony Przyrody w jej stanowisku z dnia 30 listopada 2005r. (*Stanowisko Państwowej Rady Ochrony Przyrody odnośnie odwołań organizacji pozarządowych od decyzji wydanych przez Wojewodę Podlaskiego w sprawie inwestycji w ciągu dróg krajowych nr 8 i 19*).

116. Ponieważ przedsięwzięcia te zlokalizowane są blisko siebie, i istnieją wątpliwości, co do rezultatów oceny wykonanej dla poszczególnych przedsięwzięć, czy rezultaty oceny nie są jeszcze znane, a co więcej efekty skumulowane przedsięwzięć nie były wzięte pod uwagę przy wydawaniu zezwoleń, Komisja jest zdania, że nie można wykluczyć, że wpływ przedsięwzięć na obszar chroniony Puszcza Knyszyńska byłby znaczący i w rezultacie wymogi artykułu 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG musiałby być spełnione, włączając w to analizę możliwych alternatyw z punktu widzenia ich skutków na obszar.

117. W odpowiedzi na list wzywający do usunięcia uchybienia władze polskie informują Komisję, że Białystok zajmuje centralnie położone miejsce w stosunku do większości najważniejszych kompleksów przyrodniczych, który uzyskały ostatnio rangę obszarów Natura 2000, oraz, że wszystkie drogi krajowe, wojewódzkie i lokalne, wychodzące z miasta w dowolnym kierunku przecinają zawsze któryś z tych obszarów, a w szczególności obszar OSO Puszcza Knyszyńska (kierunek północno-wschodni). Dalej władze polskie zauważają, że drogi te istnieją już od ponad półwiecza, a ich stan uległ drastycznemu pogorszeniu w ostatnich kilka latach w związku z gwałtownym przyrostem ciężkiego ruchu tranzytowego na drogach prowadzących w kierunku Litwy (droga krajowa nr 8) oraz w kierunku Białorusi (droga krajowa nr 19). Niedostosowanie dróg do rosnącego ruchu pojazdów ciężkich i zniszczenie nawierzchni to jedne z przyczyn rosnącej liczby kolizji na drogach ze skutkami śmiertelnymi (zarówno ludzi jak i zwierząt). Władze polskie zauważają, że rozwój infrastruktury drogowej jest niedostosowany do potrzeb rosnącego natężenia ruchu.

Zdaniem władz polskich opisana sytuacja wskazuje też na zasadnicze deprecjację integralności obszaru, która powstała dawno temu (przed wyznaczeniem obszaru w ramach sieci Natura 2000), a w ostatnich latach uległa dalszemu dramatycznemu pogorszeniu.

Władze polskie także informują Komisję, że łączne rozpatrzenie stanowisk ptaków lęgowych na terenie obszarów Natura 2000 nie dają podstaw do obaw, co do poważnego zagrożenia ekologicznego obszaru Puszcza Knyszyńska, ani obaw związanych ze zniknięciem jakiegokolwiek gatunku. Dalej, zdaniem władz polskich lepsza nawierzchnia drogowa przyczyni się do zmniejszenia hałasu i ograniczy możliwość skażenia środowiska gruntowego i wód w dorzeczu Supraśli.

118. W odniesieniu do argumentu władz polskich o lokalizacji Białegostoku, Komisja chciałaby zauważyć, że fakt, iż Białystok jest położony centralnie w stosunku do większości obszarów Natura 2000 tym bardziej uzasadnia konieczność rozpatrzenia efektów skumulowanych wszystkich planowanych inwestycji. Komisja jest zdania, że takie rozpatrzenie skutków łącznych dotyczy w takim samym stopniu budowy nowych dróg, jak i modernizacji istniejących dróg, gdyż potrzeba takiego rozpatrzenia jest determinowana przez fakt, czy oddziaływanie przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 jest znaczące, a nie przez rodzaj przedsięwzięcia.

Komisja rozumie argumenty władz polskich, że stan dróg w regionie jest dramatyczny, i że wymaga on podjęcia natychmiastowych działań. Jednak potrzeba szybkiego rozwoju infrastrukturalnego nie może usprawiedliwiać braku wykonania odpowiedniej oceny oddziaływania, włączając w to rozpatrzenie efektów łącznych przedsięwzięć.

Wreszcie, w kwestii argumentu przytoczonego przez władze polskie, że nie wszystkie gatunki znikną w efekcie realizacji inwestycji, Komisja pragnie zauważyć, że dyrektywa zobowiązuje państwa członkowskie do unikania pogorszenia stanu siedlisk i siedlisk gatunków, jak również niepokojenia gatunków, o ile to niepokojenie może mieć znaczenie w stosunku do celów

niniejszej dyrektywy. Oczywistym jest, że całkowite zniknięcie gatunków czy siedlisk jest skrajnym przypadkiem negatywnego wpływu i nie może być traktowane, jako jedyny znaczący wpływ.

119. Brak jest w odpowiedzi władz polskich na list wzywający do usunięcia uchybienia jakichkolwiek argumentów, które udowodniłyby, że efekty skumulowane zostały rozpatrzone w procedurze oceny oddziaływania wykonanej dla poszczególnych przedsięwzięć (brak odniesień do konkretnych miejsc w raportach, gdzie efekty skumulowane były rozpatrzone podczas procedury oceny oddziaływania). Wprost przeciwnie, władze polskie twierdzą, że ze względu na fakt znacznego rozłożenia w czasie procesu inwestycyjnego w Polsce, inwestor składa wnioski o decyzję o uwarunkowaniach środowiskowych dla poszczególnych zadań, co z kolei warunkuje niemożność uzyskania kompleksowych decyzji.

W odniesieniu do tego argumentu, Komisja chciałaby podkreślić, że argument władz polskich o niemożności uwzględniania efektów skumulowanych ze względu na ograniczenia proceduralne i fragmentację procesu inwestycyjnego nie może zostać zaakceptowany. Z artykułu 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG jasno wynika, że obowiązkiem właściwych władz krajowych jest upewnienie się, iż wszystkie możliwe wpływy przedsięwzięcia zostaną rozpatrzone podczas oceny jego skutków na dany obszar. Właściwe władze mogą, zatem zwrócić uwagę inwestora na potrzebę wykonania analizy skutków łącznych przedsięwzięcia z różnymi innymi przedsięwzięciami w regionie bez względu na fakt, że dla poszczególnych inwestycji wydawane są odrębne zezwolenia. Należy także zauważyć, że w przypadku wszystkich przedsięwzięć będących przedmiotem listu wzywającego do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006r. inwestorem jest ten sam organ administracji rządowej (GDDKiA).

120. Podsumowując, jak zauważone powyżej (patrz pkt. 115), analiza ocen wykonanych przez władze polskie w odniesieniu do dwóch przedsięwzięć wspomnianych tutaj (Białystok – Katryńka, obwodnica Wasilkowa) ilustruje, że efekty skumulowane przedsięwzięć na przedmiotowe OSO nie zostały wzięte pod uwagę. We wszystkich raportach przesłanych przez władze polskie Komisji dla dwóch wspomnianych przedsięwzięć brak jest rozdziałów poświęconych rozpatrzeniu skutków skumulowanych inwestycji, czy odniesienia do badania oddziaływania łącznego tych przedsięwzięć. Ponadto, zezwolenie na częściową realizację przedsięwzięcia Katryńka – Przewalanka zostało wydane przed zakończeniem procedury oceny oddziaływania, tak więc w momencie wydawania zezwolenia władze polskie nie mogły wziąć pod uwagę efektów skumulowanych tego przedsięwzięcia z innymi przedsięwzięciami zlokalizowanymi w obrębie tego samego terenu chronionego. Tym samym Komisja jest zdania, że poprzez brak rozpatrzenia efektów skumulowanych ww. przedsięwzięć na OSO Puszcza Knyszyńska Polska naruszyła artykuł 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG.
121. Ponieważ przedsięwzięcia te położone są w niewielkiej odległości od siebie, i ocena oddziaływania nie została wykonana należycie (obwodnica Wasilkowa), czy też ocena wyraźnie wskazuje na negatywny wpływ przedsięwzięcia (Katryńka-Białystok), a w odniesieniu do jednego z nich (Katryńka-Przewalanka) ocena oddziaływania nie została jeszcze zakończona, a co więcej efekty skumulowane przedsięwzięć nie były wzięte pod uwagę przy wydawaniu zezwoleń, Komisja jest zdania, że nie można wykluczyć, że wpływ przedsięwzięć

na obszar chroniony Puszcza Knyszyńska byłby znaczący i w rezultacie wymogi artykułu 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG musiałby być w pełni spełnione, włączając w to analizę możliwych alternatyw z punktu widzenia ich skutków na obszar. Ponadto, Komisja chciałaby zauważyć, że nawet, jeśli Polska twierdzi, że decyzje zatwierdzające przedsięwzięcia były usprawiedliwione na podstawie artykułu 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej, Komisja jest zdania, że, aby móc wypełnić wymogi artykułu 6 ust. 4, konieczne jest najpierw przeprowadzenie odpowiedniej oceny oddziaływania zgodnej z wymogami art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG. Zostało to w sposób jasny potwierdzone przez orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-304/05.

W rezultacie Komisja jest zdania, że władze polskie nie zastosowały się do procedury artykułu 6 ust. 3 oraz ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG poprzez brak rozpatrzenia efektów skumulowanych przedsięwzięć na przedmiotowy obszar (tj. Białystok – Katrynka, obwodnica Wasilkowa, Katrynka – Przewalanka).

122. Dalej, jak zauważone przez Trybunał Sprawiedliwości w sprawie C-304/05 "jeżeli (...) pozwolenia na plan lub przedsięwzięcie udzielono niezgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43, stwierdzenie naruszenia art. 6 ust. 2 w odniesieniu do obszaru specjalnej ochrony jest możliwe, jeżeli wykazane zostaną pogorszenia stanu siedliska lub niepokojenia gatunków, dla których dany obszar został wyznaczony." (pkt. 94). Ponieważ dla przedmiotowych przedsięwzięć nie można wykluczyć pogorszenia stanu obszaru na podstawie dokonanych ocen, czy w sytuacji, gdy ocena taka nie jest jeszcze dostępna, Komisja jest zdania, że władze polskie nie powinny były wydawać zezwoleń na realizację tych inwestycji. Jednak władze polskie nie zmieniły wstępnych projektów i kontynuowały ich realizację na podstawie ocen, które nie gwarantują uniknięcia pogorszenia stanu. Biorąc pod uwagę wnioski Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-127/02 (pkt. 36-38), jasne jest, że realizacja inwestycji bez poddania ich ponownej ocenie na OSO narusza art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej.
123. W rezultacie, Komisja jest zdania, że poprzez brak rozpatrzenia efektów skumulowanych przedsięwzięć na OSO Puszcza Knyszyńska i poprzez nie poddanie inwestycji odpowiedniej ocenie ich skutków na OSO, i poprzez wydanie zezwoleń na realizację przedsięwzięć, i poprzez kontynuowanie realizacji dwóch przedsięwzięć, tj. modernizacji odcinka Białystok – Katrynka i budowy obwodnicy Wasilkowa, Polska naruszyła wymogi art. 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4 w połączeniu z artykułem 7 dyrektywy 92/43/EWG.

5. Efekty łączne wszystkich przedsięwzięć na wszystkie obszary

▪ Wpływ na obszary zaproponowane jako TZW i TZW

124. Komisja wyraziła opinię w liście wzywającym do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 r., że łączny wpływ przedsięwzięć drogowych na obszary, które Polska zamierzała przekazać Komisji do włączenia na listę terenów o znaczeniu dla Wspólnoty (Puszcza Augustowska, Puszcza Knyszyńska, Ostoja Borecka), czy które przesłała do Komisji do włączenia na tę listę (Dolina Biebrzy, Puszcza Białowieska) musi być rozpatrzony podczas procesu wydawania zezwoleń.

Dla następujących trzech przedsięwzięć wydano albo ostateczne zezwolenia (pozwolenia na budowę) albo wstępne zezwolenia (decyzje o uwarunkowaniach środowiskowych, kiedy rozpatrywane są aspekty środowiskowe), gdy wyżej wspomniane obszary były obszarami, które Polska zamierzała przekazać do Komisji do włączenia na listę TZW albo przekazała do włączenia na tą listę:

- Modernizacja odcinka Białystok-Katrynka (kwestia poruszona w obecnym uzupełniającym liście wzywającym do usunięcia uchybienia)
- Obwodnica Wasilkowa (przedmiot uzasadnionej opinii z dnia 1 marca 2007 roku oraz skargi do Trybunału Sprawiedliwości C-193/07).
- Obwodnica Sztabina (kwestia poruszona w obecnym uzupełniającym liście wzywającym do usunięcia uchybienia)

Ponadto, zezwolenie na częściową realizację przedsięwzięcia (usunięcie drzew) zostało wydane, gdy wyżej wspomniane obszary były obszarami, które Polska zamierzała przekazać do Komisji do włączenia na listę TZW albo przekazała do włączenia na tą listę:

- Modernizacja odcinka Katrynka – Przewalanka (kwestia poruszona w obecnym uzupełniającym liście wzywającym do usunięcia uchybienia)

W odniesieniu do obwodnicy Wasilkowa Komisja pragnie zauważyć, że mimo tego, iż przedsięwzięcie to było przedmiotem odrębnej procedury i zostało już zaskarżone do Trybunału Sprawiedliwości, kwestie efektów skumulowanych przedmiotowej inwestycji nie były przedmiotem tej odrębnej procedury, podczas gdy w sposób niebudzący wątpliwości były zawarte w liście wzywającym do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 roku.

125. Według władz polskich, zatem obszary te, spełniały kryteria ustalone dla wyboru obszarów, jako teren mający znaczenie dla Wspólnoty zgodnie z dyrektywą 92/43. Z powyższego wynika, że Polska była zobowiązana do podjęcia środków ochrony odpowiednich dla zachowania ekologicznego charakteru tych terenów, i nie mogła zezwolić na ingerencje, które mogłyby zagrozić ekologicznemu charakterowi terenu wyznaczonego na podstawie określonych kryteriów (zob. wyrok w sprawie C-244/05, *Bund Naturschutz*, punkty 44 i 46). Ma to miejsce w szczególności wtedy, gdy dana interwencja niesie niebezpieczeństwo bądź to istotnego zmniejszenia powierzchni terenu, bądź zniknięcia gatunków o znaczeniu priorytetowym żyjących na tym terenie, bądź też w końcu doprowadzenia do zniszczenia terenu lub zniweczenia jego cech charakterystycznych (zob. wyrok w sprawie C-244/05, punkt 46).
126. Przed przystąpieniem do meritum, zauważyć należy, że nawet, jeśli poszczególne przedsięwzięcia będące przedmiotem niniejszego listu wzywającego do usunięcia uchybienia nie oddziałują bezpośrednio na niektóre obszary (tj. na Ostoję Borecką, Napowidzko-Ramudzka, Puszcę Białowieską, czy Puszcę Augustowską), konieczne jest, by włączyć te obszary do analizy rozpatrzenia efektów skumulowanych, gdyż ich łączne oddziaływanie jest istotne z punktu widzenia korytarzy migracyjnych dużych zwierząt chronionych dyrektywą 92/43/EWG.

127. Komisja wyraziła opinię w liście wzywającym do usunięcia uchyczenia z dnia 15 grudnia 2006r., że łącznie te przedsięwzięcia będą mieć negatywny wpływ na wymieniane obszary z powodu faktu, że obszary chronione, na które bezpośrednio oddziałują drogi nr 8 i 19 w północno-wschodniej Polsce, pełnią funkcje korytarza migracyjnego dużych ssaków, takich jak wilk, ryś i potencjalnie również żubra. Wilk, gatunek o znaczeniu priorytetowym, występuje w następujących obszarach (status prawny w momencie wydawania zezwoleń):

- pTZW Dolina Biebrzy, proponowany teren mający znaczenie dla Wspólnoty;
- pTZW Puszcza Białowieska, proponowany teren mający znaczenie dla Wspólnoty;
- Ostoja Augustowska – teren przeznaczony do zaproponowania Komisji do włączenia na listę terenów o znaczeniu wspólnotowym;
- Ostoja Borecka - teren przeznaczony do zaproponowania Komisji do włączenia na listę terenów o znaczeniu wspólnotowym;
- Ostoja Napiwodzko-Ramucka - teren przeznaczony do zaproponowania Komisji do włączenia na listę terenów o znaczeniu wspólnotowym.

Żubr, gatunek priorytetowy, występuje w następujących obszarach (status prawny w momencie wydawania zezwoleń):

- pTZW Puszcza Białowieska, proponowany teren mający znaczenie dla Wspólnoty;
- Ostoja Knyszyńska – teren przeznaczony do zaproponowania Komisji do włączenia na listę terenów o znaczeniu wspólnotowym;
- Ostoja Borecka – teren przeznaczony do zaproponowania Komisji do włączenia na listę terenów o znaczeniu wspólnotowym.

Ryś występuje w następujących obszarach (status prawny w momencie wydawania zezwoleń):

- pTZW Puszcza Białowieska, proponowany teren mający znaczenie dla Wspólnoty;
- Ostoja Augustowska – teren przeznaczony do zaproponowania Komisji do włączenia na listę terenów o znaczeniu wspólnotowym;
- Ostoja Knyszyńskiej – teren przeznaczony do zaproponowania Komisji do włączenia na listę terenów o znaczeniu wspólnotowym.

Owa trasa rozprzestrzeniania się (zwana „Korytarzem Północy”) uznawana jest za główny korytarz o znaczeniu międzynarodowym łączącym Puszcze Augustowską (część litewską i polską), Puszcze Knyszyńską i Puszcze Białowieską z Puszcza Piską poprzez dolinę Biebrzy i z lasami dalej na zachód w rejonach Pomorza, Kujaw i doliny Wisły. W szerszym kontekście przestrzennym, migracyjny Korytarz Północny jest głównym szlakiem wspomagającym nieprzerwaną łączność szlaków leśnych zatoki południowego Bałtyku (Litwa, Łotwa, Białoruś, Rosja) z lasami centralnej Europy, które uległy fragmentacji.

128. W rezultacie Komisja wyraziła opinię w liście wzywającym do usunięcia uchyczenia z dnia 15 grudnia 2006r., że łączny wpływ różnych przedsięwzięć na wymienione gatunki powinien być zostać wzięty pod uwagę w celu ustalenia czy

Polska podjęła wszelkie środki, aby zapobiec interwencjom, które mogłyby poważnie zagrozić ekologicznemu charakterowi przedmiotowych terenów.

129. W odpowiedzi na list wzywający do usunięcia uchybienia władze polskie informują Komisję, że północno-wschodnia Polska jest regionem o ogromnym bogactwie przyrodniczym, gdzie wyznaczono sieć obszarów Natura 2000 wyznaczonych jako OSO, zamierzonych do przekazania Komisji do włączenia na listę TZW lub przekazanych Komisji do włączenia na listę TZW.
130. W tym względzie Komisja pragnie zauważyć, że nie ma rozbieżności zdań między władzami polskimi i Komisją w odniesieniu do wymogów prawa wspólnotowego, któremu podlegają przedmiotowe tereny. Władze polskie zgadzają się, zatem, że w stosunku do przedmiotowych przedsięwzięć i obszarów chronionych dyrektywami 79/409/EWG i 92/43/EWG wymienionych powyżej (patrz pkt. 124) ma zastosowanie orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości (tj. *Bund Naturschutz*, C-244/05 oraz *Dragaggi*, C-117/03).
131. Dalej, władze polskie zauważają, że większość zadań drogowych prowadzonych w regionie polega na modernizacji dróg krajowych i mają one związek przede wszystkim z poprawą bezpieczeństwa zdrowia i życia ludzkiego. Dalej, władze polskie powołują się na nadrzędny interes publiczny w odniesieniu do modernizacji istniejących dróg w północno-wschodniej Polsce, co ich zdaniem wyczerpuje postanowienia artykułu 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej.
132. W odniesieniu do powyższego Komisja pragnie zauważyć, że zgodnie z interpretacją Trybunału Sprawiedliwości w stosunku do obszarów zaproponowanych do włączenia na listę TZW lub zamierzonych do włączenia na tę listę, państwa członkowskie nie mogą zezwolić na ingerencje, które mogłyby zagrozić ekologicznemu charakterowi terenu wyznaczonego na podstawie określonych kryteriów (zob. wyrok w sprawie C-244/05, *Bund Naturschutz*, punkty 44 i 46). W rezultacie, w odniesieniu do tych obszarów nie ma zastosowania artykuł 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG zezwalający na odstępstwa, i tym samym nie można się na niego powoływać. Komisja chciałaby także zauważyć, że nawet, jeśli przedmiotowe obszary i przedmiotowe inwestycje podlegałyby przepisom artykułu 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG, oczywistym jest, że musiałby on być użyty prawidłowo w świetle wymagań i celów określonych przez dyrektywę.
133. Dalej, władze polskie zauważają, że ze względu na brak odpowiednich rozwiązań technicznych drogi stały się barierami dla przemieszczania zwierząt. Władze polskie twierdzą, że planowane modernizacje istniejących dróg, które wykorzystują nowoczesne rozwiązania techniczne ograniczające negatywne skutki dla środowiska, budowa przejść dla drobnych i dużych zwierząt, budowa zabezpieczeń ograniczających kolizję ze zwierzętami zmniejszy izolację ekosystemów, umożliwi zwierzętom przejścia przez drogi i *de facto* polepszy integralność obszarów Natura 2000 w regionie. Dalej, zdaniem władz polskich lepsza nawierzchnia drogowa przyczyni się do zmniejszenia hałasu i ograniczy możliwość skażenia środowiska gruntowego i wód w dorzeczu Supraśli i doliny Biebrzy.
134. W odniesieniu do powyższego, Komisja z zadowoleniem przyjmuje środki, których celem jest zwiększenie integralności sieci Natura 2000. Trzeba zauważyć

jednak, że aby móc stwierdzić, czy taka sytuacja rzeczywiście ma miejsce, wymagane jest przeprowadzenie odpowiedniej oceny oddziaływania (np. zgodnej z artykułem 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG). Z analizy ocen wykonanych przez inwestora dla przedmiotowych przedsięwzięć nie można wnioskować, że realizacja przedsięwzięć zwiększy integralność obszarów Natura 2000 w regionie. Dalej, jak już stwierdzone, raporty przesłane przez władze polskie przygotowane dla przedmiotowych przedsięwzięć nie wspominają o wpływach skumulowanych.

135. Dalej w odpowiedzi na list wzywający do usunięcia uchybienia władze polskie zauważają, że nie ma podstaw do twierdzenia, że planowane inwestycje drogowe będą wpływać w sposób znaczący na pogorszenie warunków migracji rysia i wilka, gdyż środki przewidziane przez władze polskie uwzględniają przejścia dla dużych zwierząt biorące pod uwagę trasy migracyjne tych drapieżników.
136. W tym względzie Komisja chciałaby ponownie zwrócić uwagę władz polskich na fakt, że aby określić, czy planowane inwestycje pogorszą warunki migracji dla populacji rysia i wilka, wymagana jest odpowiednia ocena. Jak podkreślone w liście wzywającym do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 r. oraz w pkt 127 powyżej, jednym z głównych warunków prawidłowego funkcjonowania populacji wilka i rysia jest zachowanie długodystansowego przemieszczania się osobników. Znaczny wzrost natężenia ruchu drogowego na odcinkach dróg położonych w korytarzu migracyjnym (spowodowany ich modernizacją do drogi o statusie jezdni dwupasmowej z 4 pasami ruchu) poważnie pogorszy możliwości przemieszczania się i utrudni migrację między różnymi obszarami chronionymi. Zwierzęta nie tylko omijają ruchliwe drogi, ale również ich śmiertelność podczas przechodzenia jest wysoka. Ograniczenie możliwości przemieszczania się zmniejszyłoby prawdopodobieństwo zasiedlania nowych obszarów, gdzie duże ssaki mogłyby potencjalnie się pojawić. Co ważniejsze, spowodowałoby to izolację istniejących populacji lokalnych, narażając je zwiększone ryzyko zmniejszenia populacji i wyginięcia gatunku. Zapobieganie przemieszczaniu może być szczególnie istotnym zagrożeniem dla populacji rysia w północno-wschodniej Polsce, która jest prawie odizolowana od większości populacji zatoki bałtyckiej dalej na północny wschód. Śmiertelne wypadki na drogach są uważane niezmiennie za jedną z najważniejszych przyczyn ich śmiertelności w Europie. Ponadto, liczba rysi w Polsce spada od 1989r. Dlatego populacja rysia północno-wschodniej Polski jest szczególnie zagrożona i zdecydowanie wymaga wysoce skutecznych środków ochrony włącznie z ochroną ich szlaków migracyjnych.

Komisja zgadza się, że możliwym jest, iż środki przewidziane przez władze polskie (tj. przejścia dla dużych zwierząt) w należyty sposób rozwiążą problem. Podkreślić jednak należy, że aby dojść do takiego wniosku niezbędne jest wykonanie odpowiedniej oceny oddziaływania. Analiza raportów przekazanych przez władze polskie Komisji dla przedmiotowych przedsięwzięć nie uwzględnia kwestii łącznych negatywnych skutków przedsięwzięć na gatunki rysia i wilka. Tym samym Komisja musi wnioskować, że analiza raportów oceny oddziaływania na środowisko wykonanych dla przedsięwzięć przesłanych przez władze polskie Komisji wskazuje, że takie skutki łączne różnych przedsięwzięć na korytarze migracyjne nie zostały wzięte pod uwagę podczas oceny wykonanej dla poszczególnych inwestycji.

137. Tym samym Komisja jest zdania, że polskie władze nie dysponują pełną informacją na temat skutków, jakie wspomniane inwestycje drogowe wspólnie będą mieć na wymienione gatunki chronione. Skoro istnieje niebezpieczeństwo, że inwestycje te poważnie zagrażą ekologicznemu charakterowi danych obszarów, na przykład prowadząc do zniknięcia gatunków o znaczeniu priorytetowym występujących w danym terenie, jak wilk lub żubr, Komisja uważa, iż Polska nie powinna zezwalać na te przedsięwzięcia bez wcześniejszego zapewnienia, że nie zagrażą one poważnie ekologicznemu charakterowi przedmiotowych terenów.
138. Dalej, jak zauważone powyżej, niektóre obszary, które Polska zamierzała przekazać do Komisji do włączenia na listę TZW oraz które przekazała Komisji do włączenia na listę TZW zostały zatwierdzone przez Komisję, jako tereny o znaczeniu dla Wspólnoty dla regionu kontynentalnego. Dotyczy to następujących obszarów:
- Puszcza Augustowska (PLH 200005)
  - Puszcza Knyszyńska (PLH 200006)
  - Dolina Biebrzy (PLH 200008)
  - Puszcza Białowieska (PLC 200004)
  - Ostoja Borecka (PLH 280016).

Jak zauważone powyżej, następujące inwestycje mają tu znaczenie:

- Modernizacja odcinka Białystok-Katryńka (kwestia poruszona w niniejszym liście wzywającym do usunięcia uchybienia),
  - Obwodnica Wasilkowa (kwestia poruszona w uzasadnionej opinii, sprawa 2005/4938 oraz skarga do Trybunału C-193/07),
  - Obwodnica Sztabina / most na rzece Biebrzy (kwestia poruszona w niniejszym liście wzywającym do usunięcia uchybienia),
  - Modernizacja odcinka Katryńka-Przewalanka (kwestia poruszona w niniejszym liście wzywającym do usunięcia uchybienia).
139. Przed przystąpieniem do meritum, zauważyć należy, że nawet, jeśli poszczególne przedsięwzięcia będące przedmiotem niniejszego listu wzywającego do usunięcia uchybienia nie oddziałują bezpośrednio na niektóre obszary (tj. na Ostoję Borecką, Puszcę Białowieską, czy Puszcę Augustowską), konieczne jest, by włączyć te obszary do analizy rozpatrzenia efektów skumulowanych, gdyż ich łączne oddziaływanie jest istotne z punktu widzenia korytarzy migracyjnych dużych zwierząt chronionych dyrektywą 92/43/EWG.
140. Komisja jest zdania, że łącznie przedmiotowe przedsięwzięcia drogowe będą miały negatywny wpływ na pięć danych obszarów chronionych, ze względu na fakt, iż chronione obszary, na które oddziałują bezpośrednio drogi nr 8 i 19 w północno-wschodniej Polsce, pełnią funkcje korytarza migracyjnego dużych ssaków takich jak wilk, ryś i potencjalnie również żubra.

Wilk, gatunek o znaczeniu priorytetowym, występuje w następujących obszarach chronionych:

- TZW Dolina Biebrzy (PLH200008),
- TZW Puszcza Białowieska (PLC200004),

- TZW Puszcza Augustowska (PLH200005),
- TZW Ostoja Borecka (PLH280016),
- TZW Puszcza Knyszyńska (PLH 200006).

Żubr, gatunek priorytetowy, występuje w następujących obszarach chronionych:

- TZW Puszcza Białowieska (PLC200004),
- TZW Puszcza Knyszyńska (PLH200006),
- TZW Ostoja Borecka (PLH280016).

Rys występuje w następujących obszarach chronionych:

- TZW Puszcza Białowieska (PLC200004),
- TZW Puszcza Augustowska (PLH200005)
- TZW Puszcza Knyszyńska (PLH200006).

Jak zauważone powyżej, owa trasa rozprzestrzeniania się (zwana „Korytarzem Północy”) uznawana jest za główny korytarz o znaczeniu międzynarodowym łączącym Puszcę Augustowską (część litewską i polską), Puszcę Knyszyńską i Puszcę Białowieską z Puszcą Piską poprzez dolinę Biebrzy i z lasami dalej na zachód w rejonach Pomorza, Kujaw i doliny Wisły. W szerszym kontekście przestrzennym, migracyjny Korytarz Północny jest głównym szlakiem wspomagającym nieprzerwaną łączność szlaków leśnych zatoki południowego Bałtyku (Litwa, Łotwa, Białoruś, Rosja) z lasami centralnej Europy, które uległy fragmentacji.

141. Jak również wspomniane powyżej, jednym z głównych warunków prawidłowego funkcjonowania populacji wilka i rysia jest zachowanie długodystansowego przemieszczania się osobników. Znaczny wzrost natężenia ruchu drogowego na odcinkach dróg położonych w korytarzu migracyjnym (spowodowany ich modernizacją do drogi o statusie jezdnii dwupasmowej z 4 pasami ruchu) poważnie pogorszy możliwości przemieszczania się i utrudni migrację między różnymi obszarami chronionymi. Zwierzęta nie tylko omijają ruchliwe drogi, ale również ich śmiertelność podczas przechodzenia jest wysoka. Ograniczenie możliwości przemieszczania się zmniejszyłoby prawdopodobieństwo zasiedlania nowych obszarów, gdzie duże ssaki mogłyby potencjalnie się pojawić. Co ważniejsze, spowodowałoby to izolację istniejących populacji lokalnych, narażając je na zwiększone ryzyko zmniejszenia populacji i wyginięcia gatunku. Zapobieganie przemieszczaniu może być szczególnie istotnym zagrożeniem dla populacji rysia w północno-wschodniej Polsce, która jest prawie odizolowana od większości populacji zatoki bałtyckiej dalej na północny wschód. Śmiertelne wypadki na drogach są uważane niezmiennie za jedną z najważniejszych przyczyn ich śmiertelności w Europie. Ponadto, liczba rysi w Polsce spada od 1989r. Dlatego populacja rysia północno-wschodniej Polski jest szczególnie zagrożona i zdecydowanie wymaga wysoce skutecznych środków ochrony włącznie z ochroną ich szlaków migracyjnych.
142. Komisja jest zdania, że w celu przeprowadzenia właściwej oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z artykułem 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG, jak wymagane przez Trybunał Sprawiedliwości (sprawa *Waddensee*, C-127/02, pkt. 61), łączne efekty różnych przedsięwzięć na te gatunki muszą być wzięte pod

uwagę. We wszystkich raportach przekazanych przez władze polskie Komisji dla przedmiotowych inwestycji (obwodnica Wasilkowa, modernizacja odcinka Białystok – Katrynka, obwodnica Sztabina) nie ma rozdziału poświęconego uwzględnieniu efektów łącznych tych przedsięwzięć, brakuje także odniesienia się do efektów łącznych tych przedsięwzięć na obszary i gatunki chronione. Ponadto, częściowa realizacja przedsięwzięcia (Katrynka – Przewalanka) została zatwierdzona przed zakończeniem procedury oceny oddziaływania.

143. Ponieważ nie oceniono efektów łącznych przedsięwzięć podczas procesu wydawania zezwoleń, Komisja jest zdania, że nie można wykluczyć, że wpływ tych przedsięwzięć na obszary chronione jest znaczący i stąd wymogi artykułu 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG musiałyby być w pełni spełnione, włączając w to analizę dostępnych alternatyw z punktu widzenia ich skutków dla danych obszarów. Ponadto, Komisja chciałaby zauważyć, że nawet, jeśli Polska twierdzi, że decyzje zatwierdzające przedsięwzięcia były usprawiedliwione na podstawie artykułu 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej, Komisja jest zdania, że, aby móc wypełnić wymogi artykułu 6 ust. 4, konieczne jest najpierw przeprowadzenie odpowiedniej oceny oddziaływania zgodnej z wymogami art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG. Zostało to w sposób jasny potwierdzone przez orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-304/05 (zobacz pkt. 80-85).
144. Biorąc pod uwagę powyższe, Komisja jest zdania, że Polska nie zastosowała się do procedury artykułu 6 ust. 3 oraz ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG poprzez brak rozpatrzenia efektów skumulowanych przedsięwzięć na obszary chronione na podstawie dyrektywy 92/43/EWG.
145. Dalej, Komisja musi zauważyć, że realizacja przedsięwzięć, w postaci zatwierdzonej niesie ze sobą niebezpieczeństwo istotnego zagrożenie ekologicznemu charakteru terenu. Artykuł 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej ustanawia „ogólny obowiązek ochrony, polegający na unikaniu pogorszeń i niepokoju mogących mieć znaczenie w stosunku do celów niniejszej dyrektywy” (zobacz C-127/02 pkt. 38). Ponieważ dla przedmiotowych przedsięwzięć nie można wykluczyć pogorszenia stanu obszaru na podstawie dokonanych ocen, władze polskie nie powinny były wydawać zezwoleń na realizację tych inwestycji. W innym wypadku, mogły dokonać ponownej oceny. Jednak władze polskie nie zmieniły wstępnych projektów i zezwoliły, by inwestor kontynuował ich realizację na podstawie ocen, które nie gwarantują uniknięcia pogorszenia stanu siedlisk. Biorąc pod uwagę wnioski Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-127/02 (pkt. 36-38), jasne jest, że realizacja inwestycji bez poddania ich ponownej ocenie na teren o znaczeniu dla Wspólnoty narusza art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej.
146. Podsumowując, Komisja jest zdania, że poprzez brak podjęcia kroków będących w stanie ochronić wartość ekologiczną terenów zamierzonych do włączenia na listę TZW oraz przesłanych do włączenia na listę TZW Puszcza Knyszyńska, Dolina Biebrzy, Puszcza Augustowska, Puszcza Białowieska, Ostoja Borecka, Ostoja Napowidzko-Ramudzka w odniesieniu do przedsięwzięć modernizacja dróg Białystok – Katrynka i Katrynka - Przewalanka oraz budowy obwodnicy Wasilkowa i Sztabina Polska naruszyła wymogi dyrektywy 92/43/EWG jak

interpretowane przez Trybunał Sprawiedliwości w sprawach *Dragaggi* C-117/03 i *Bund Naturschutz* C-244/05. Dalej, ponieważ tereny wymienione powyżej³ od dnia zatwierdzenia przez Komisję na liście obszarów o znaczeniu dla Wspólnoty podlegają wymogom artykułu 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG, Komisja jest zdania, że poprzez brak oceny skutków łącznych przedsięwzięć, i poprzez nie poddanie inwestycji odpowiedniej ocenie ich skutków dla terenu TZW Puszcza Knyszyńska, Dolina Biebrzy, Puszcza Augustowska, Puszcza Białowieska, Ostoja Borecka, i poprzez wydanie zezwoleń dla tych przedsięwzięć mimo istniejących wątpliwości, co do ich skutków, i poprzez kontynuowanie realizacji modernizacji odcinka Białystok- Katrynka i obwodnicy Wasilkowa, Polska naruszyła wymogi art. 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG.

▪ Wpływ na OSO

147. Jak podkreślone w liście wzywającym do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 r., artykuł 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG wymaga uwzględnienia efektów łącznych w ocenie wpływu przedsięwzięcia na środowisko, by uniknąć negatywnego wpływu na spójność obszaru.
148. Dotyczy to następujących obszarów OSO:
- Puszcza Knyszyńska (PLB 200003)
  - Dolina Biebrzy (PLB200006).

Następujące przedsięwzięcia mają tu znaczenie:

- Modernizacja odcinka Białystok-Katrynka (kwestia poruszona w niniejszym liście wzywającym do usunięcia uchybienia),
- Obwodnica Wasilkowa (kwestia poruszona w uzasadnionej opinii, sprawa 2005/4938 oraz skarga do Trybunału C-193/07),
- Obwodnica Sztabina / most na rzece Biebrzy (kwestia poruszona w niniejszym liście wzywającym do usunięcia uchybienia),
- Modernizacja odcinka Katrynka-Przewalanka (kwestia poruszona w niniejszym liście wzywającym do usunięcia uchybienia).

W odniesieniu do obwodnicy Wasilkowa Komisja pragnie zauważyć, że mimo tego, iż przedsięwzięcie to było przedmiotem odrębnej procedury i zostało już zaskarżone do Trybunału Sprawiedliwości, kwestie efektów skumulowanych przedmiotowej inwestycji nie były przedmiotem tej odrębnej procedury, podczas gdy w sposób niebudzący wątpliwości były zawarte w liście wzywającym do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 roku.

149. Ocena wykonana dla przedmiotowych inwestycji dostępna Komisji wskazuje, że następujące gatunki podlegają skumulowanym negatywnym skutkom różnych przedsięwzięć mających miejsce w jednym lub kilku OSO:
- *Circus aeruginosus*: obwodnica Sztabina i obwodnica Wasilkowa;

---

³ Z wyjątkiem Ostoi Napowidzko-Ramuckiej, która nadal jest obszarem, który Polska ma zamiar przekazać Komisji do włączenia na listę terenów o znaczeniu dla Wspólnoty.

- *Crex crex*: obwodnica Sztabina i obwodnica Wasilkowa;
- *Dryocopus martius*: Białystok-Katrynka i obwodnica Wasilkowa
- *Lanius collurio*: Białystok-Katrynka i obwodnica Wasilkowa
- *Lullula arborea*: Białystok-Katrynka i obwodnica Wasilkowa
- *Sylvia nisoria*: Białystok-Katrynka i obwodnica Wasilkowa.

150. Tym samym, Komisja wyraziła opinię w liście wzywającym do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006 r., iż biorąc pod uwagę powyższe Rzeczpospolita Polska naruszyła przepisy art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43 zezwalając na przedsięwzięcia, których łączne oddziaływanie jest negatywne dla kilka gatunków ptaków chronionych na podstawie dyrektywy 79/409.
151. Ponadto, ponieważ nie wzięto pod uwagę efektów skumulowanych przedsięwzięć przy wydawaniu zezwoleń, Komisja jest zdania, że nie można wykluczyć, że wpływ przedsięwzięć na obszary chronione byłby znaczący i w rezultacie wymogi artykułu 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG musiałby być spełnione, włączając w to analizę możliwych alternatyw z punktu widzenia ich skutków na obszar. Dalej, Komisja chciałaby zauważyć, że nawet, jeśli Polska twierdzi, że decyzje zatwierdzające przedsięwzięcia były usprawiedliwione na podstawie artykułu 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej, Komisja jest zdania, że, aby móc wypełnić wymogi artykułu 6 ust. 4, konieczne jest najpierw przeprowadzenie odpowiedniej oceny oddziaływania zgodnej z wymogami art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG. Zostało to w sposób jasny potwierdzone przez orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-304/05.
152. W odpowiedzi na list wzywający do usunięcia uchybienia władze polskie zauważają, że większość zadań drogowych prowadzonych w regionie polega na modernizacji dróg krajowych i mają one związek przede wszystkim z poprawą bezpieczeństwa zdrowia i życia ludzkiego. Dalej, władze polskie powołują się na nadrzędny interes publiczny w odniesieniu do modernizacji istniejących dróg w północno-wschodniej Polsce, co ich zdaniem wyczerpuje postanowienia artykułu 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej.
153. W kwestii nadrzędnego interesu publicznego, Komisja chciałaby zauważyć, że po to, by powołać się na istnienie nadrzędnego interesu publicznego na podstawie artykułu 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG jeszcze jeden warunek musi zostać spełniony, tj. należy najpierw ustalić brak rozwiązań alternatywnych. Choć władze polskie twierdzą, że planowane inwestycje dotyczą modernizacji istniejących dróg, nie można zgodzić się z tym argumentem. Przede wszystkim nie można zaprzeczyć, że inwestycje drogowe w północno-wschodniej Polsce muszą być rozpatrywane w szerszym kontekście modernizacji istniejącej infrastruktury, która ma służyć zarówno ruchowi krajowemu, jak i międzynarodowemu. Dalej, jasne jest, że nie wszystkie przedsięwzięcia polegają na modernizacji istniejących dróg (wśród czterech inwestycji rozpatrywanych, dwie dotyczą budowy nowych dróg). Komisja jest zatem zdania, że w takiej sytuacji analiza alternatyw ma zastosowanie i musi zostać przeprowadzona przed powołaniem się na istnienie nadrzędnego interesu publicznego.

Dalej, powołując się na zapisy artykułu 6 ust. 4 dyrektywy 92/43 poświęcone nadrzêdnemu interesowi publicznemu państwo członkowskie musi udowodnić, że wartość szkód względem obszarów chronionych jest mniejsza niż przywoływany

interes publiczny. Raporty przygotowane dla przedmiotowych przedsięwzięć o tym nie wspominają.

Podsumowując, Komisja jest zdania, że w świetle powyższego nie można stwierdzić istnienia nadrzędnego interesu publicznego usprawiedliwiającego pogorszenie stanu chronionych obszarów.

154. Dalej, w liście z dnia 15 lutego 2007 r. władze polskie informują Komisję o środkach kompensujących i mitygujących przewidzianych dla planowanych inwestycji.

W tym względzie Komisja pragnie zauważyć, że ww. środki kompensujące nie zostały notyfikowane Komisji mimo istnienia obowiązku notyfikacji na podstawie artykułu 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG.

155. Następnie, władze polskie w odpowiedzi na list wzywający do usunięcia uchybienia przyznają, że planowane inwestycje będą miały negatywny wpływ na wyżej wspomniane gatunki (patrz pkt. 149). Twierdzą jednak, że łączne rozpatrzenie stanowisk ptaków lęgowych na terenie obszarów Natura 2000 nie daje podstaw do obaw, co do poważnego zagrożenia ekologicznego obszarów Natura 2000 w północno-wschodniej Polsce, ani obaw ze zniknięciem jakiegokolwiek gatunku, przede wszystkim, dlatego, że gatunki wymienione są gatunkami powszechnie występującymi w Polsce.

156. W odniesieniu do powyższego Komisja pragnie zauważyć, że całkowite zniknięcie gatunku jest skrajnym przypadkiem negatywnego wpływu i nie może być traktowane, jako jedyny znaczący wpływ. Przede wszystkim jednak, na podstawie artykułu 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG, jak interpretowane przez Trybunał Sprawiedliwości (*Waddenzee*, C-127/02, pkt. 61) Polska jest zobowiązana przed udzieleniem pozwolenia do określenia, zgodnie z najlepszą wiedzą naukową w tej dziedzinie, wszystkich aspektów planu lub przedsięwzięcia, mogących osobno lub w połączeniu z innymi planami i przedsięwzięciami oddziaływać na założenia ochrony terenu. Analiza raportów przedstawionych przez władze polskie Komisji dla przedmiotowych przedsięwzięć wskazuje, że nie rozpatrzono efektów skumulowanych inwestycji na obszary chronione, mimo tego, iż przedmiotowe przedsięwzięcia będą miały negatywny wpływ na kilka gatunków chronionych dyrektywą 79/409/EWG, jak przyznane przez władze polskie w odpowiedzi na list wzywający do usunięcia uchybienia.

157. Wreszcie władze polskie przedstawiają argument, że procedury inwestycyjne są rozłożone w czasie, a inwestor składa wnioski o decyzję o uwarunkowaniach środowiskowych dla poszczególnych zadań, co z kolei warunkuje niemożność uzyskania kompleksowych decyzji.

158. W tym względzie, Komisja nie może przyjąć argumentu władz polskich, że rozpatrzenie efektów skumulowanych nie jest możliwe ze względu na ograniczenia proceduralne i fragmentację procesu inwestycyjnego nie może zostać zaakceptowany. Z artykułu 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG jasno wynika, że obowiązkiem właściwych władz krajowych jest upewnienie się, iż wszystkie możliwe wpływy przedsięwzięcia zostaną rozpatrzone podczas oceny jego skutków na dany teren. Właściwe władze mogą, zatem zwrócić uwagę inwestora

na potrzebę wykonania analizy skutków łącznych przedsięwzięcia z różnymi innymi przedsięwzięciami w regionie bez względu na fakt, że dla poszczególnych inwestycji wydawane są odrębne zezwolenia. Należy także zauważyć, że w przypadku wszystkich przedsięwzięć będących przedmiotem listu wzywającego do usunięcia uchybienia z dnia 15 grudnia 2006r. inwestorem jest ten sam organ administracji rządowej (GDDKiA).

159. Biorąc pod uwagę powyżej przedstawione argumenty, Komisja jest zdania, że Polska naruszyła wymogi artykułu 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG zezwalając na realizację przedsięwzięć, których skutki skumulowane mają negatywny wpływ na kilka gatunków ptaków chronionych na podstawie dyrektywy 79/409/EWG.
160. Ponadto, jak wskazane powyżej, ponieważ nie oceniono efektów łącznych przedsięwzięć podczas procesu wydawania zezwoleń, Komisja jest zdania, że nie można wykluczyć, że wpływ tych przedsięwzięć na obszary chronione jest znaczący i stąd wymogi artykułu 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG musiałyby być w pełni spełnione, włączając w to analizę dostępnych alternatyw z punktu widzenia ich skutków dla danych obszarów. Dalej, Komisja chciałaby zauważyć, że nawet, jeśli Polska twierdzi, że decyzje zatwierdzające przedsięwzięcia były usprawiedliwione na podstawie artykułu 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej, Komisja jest zdania, że, aby móc wypełnić wymogi artykułu 6 ust. 4, konieczne jest najpierw przeprowadzenie odpowiedniej oceny oddziaływania zgodnej z wymogami art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43/EWG. Zostało to w sposób jasny potwierdzone przez orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-304/05 (zobacz pkt. 80-85).
161. W rezultacie Komisja jest zdania, że władze polskie nie zastosowały się do procedury artykułu 6 ust. 3 oraz ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG poprzez brak rozpatrzenia efektów skumulowanych przedsięwzięć na przedmiotowe obszary OSO w regionie.
162. Dalej, jak zauważone przez Trybunał Sprawiedliwości w sprawie C-304/05 "jeżeli (...) pozwolenia na plan lub przedsięwzięcie udzielono niezgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy 92/43, stwierdzenie naruszenia art. 6 ust. 2 w odniesieniu do obszaru specjalnej ochrony jest możliwe, jeżeli wykazane zostaną pogorszenia stanu siedliska lub niepokojenia gatunków, dla których dany obszar został wyznaczony." (pkt. 94). Ponieważ dla przedmiotowych przedsięwzięć nie można wykluczyć pogorszenia stanu obszarów na podstawie dokonanych ocen, czy w sytuacji gdy ocena taka nie jest jeszcze dostępna, Komisja jest zdania, że władze polskie nie powinny były wydawać zezwolenia na realizację tych inwestycji. Jednak władze polskie nie zmieniły wstępnych projektów i kontynuowały ich realizację na podstawie ocen, które nie gwarantują uniknięcia pogorszenia stanu. Biorąc pod uwagę wnioski Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-127/02 (pkt. 36-38), jasne jest, że realizacja inwestycji bez poddania ich ponownej ocenie na OSO narusza art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej.
163. W rezultacie, Komisja jest zdania, że poprzez brak rozpatrzenia efektów skumulowanych przedsięwzięć na przedmiotowe obszary i poprzez nie poddanie inwestycji odpowiedniej ocenie ich skutków na OSO Puszcza Knyszyńska i OSO Dolina Biebrzy, i poprzez wydanie zezwoleń na realizację przedsięwzięć mimo istnienia wątpliwości, co do skutków przedsięwzięć na integralność obszarów czy braku zakończenia procedury oceny oddziaływania, i poprzez rozpoczęcie

realizacji inwestycji Białystok – Katrynka i obwodnica Wasilkowa, Polska naruszyła wymogi art. 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4 w połączeniu z artykułem 7 dyrektywy 92/43/EWG.

VI. Wnioski

W związku z powyższym, Komisja Wspólnot Europejskich uważa, zgodnie z wezwaniem, które zostało wysłane w dniu 15 grudnia 2006 roku (sygn. SG(2006)D/207992), że

- poprzez brak podjęcia kroków będących w stanie ochronić wartość ekologiczną terenu zamierzonego do włączenia na listę TZW Puszcza Knyszyńska w odniesieniu do przedsięwzięcia modernizacja drogi Białystok – Katrynka Polska naruszyła wymogi dyrektywy 92/43/EWG jak interpretowane przez Trybunał Sprawiedliwości w sprawach *Dragaggi C-117/03* i *Bund Naturschutz C-244/05*;

- ponieważ Puszcza Knyszyńska od dnia zatwierdzenia przez Komisję na liście obszarów o znaczeniu dla Wspólnoty podlega wymogom artykułu 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4, poprzez nie poddanie inwestycji Białystok – Katrynka odpowiedniej ocenie jego skutków dla terenu Puszcza Knyszyńska, i poprzez kontynuowanie realizacji przedsięwzięcia, Polska naruszyła wymogi art. 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG;

- poprzez nie poddanie inwestycji Białystok- Katrynka odpowiedniej ocenie jej skutków na OSO Puszcza Knyszyńska, i poprzez wydanie zezwoleń na realizację przedsięwzięcia oddziałującego na OSO Puszcza Knyszyńska mimo wskazówek, co do negatywnego wpływu przedsięwzięcia na integralność obszaru, i poprzez rozpoczęcie realizacji przedsięwzięcia, Polska naruszyła wymogi art. 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4 w połączeniu z artykułem 7 dyrektywy 92/43/EWG;

- poprzez brak podjęcia kroków będących w stanie ochronić wartość ekologiczną terenu zaproponowanego do włączenia na listę TZW Dolina Biebrzy w odniesieniu do przedsięwzięcia budowa obwodnicy Sztabina Polska naruszyła wymogi dyrektywy 92/43/EWG jak interpretowane przez Trybunał Sprawiedliwości w sprawach *Dragaggi C-117/03* i *Bund Naturschutz C-244/05*;

- ponieważ od dnia zatwierdzenia przez Komisję na liście terenów o znaczeniu dla Wspólnoty teren Dolina Biebrzy w pełni podlega przepisom artykułu 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4, Komisja jest zdania, że poprzez nie poddanie inwestycji odpowiedniej ocenie jej skutków dla terenu TZW Dolina Biebrzy, Polska naruszyła wymogi art. 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG;

- poprzez nie poddanie inwestycji obwodnica Sztabina odpowiedniej ocenie jej skutków na OSO Dolina Biebrzy, Polska naruszyła wymogi artykułu 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4 w połączeniu z artykułem 7 dyrektywy 92/43/EWG;

- poprzez brak podjęcia kroków będących w stanie ochronić wartość ekologiczną terenu zaproponowanego do włączenia na listę TZW Puszcza Knyszyńska w odniesieniu do przedsięwzięcia modernizacja drogi Katrynka - Przewalanka Polska naruszyła wymogi dyrektywy 92/43/EWG jak interpretowane przez Trybunał Sprawiedliwości w sprawach *Dragaggi C-117/03* i *Bund Naturschutz C-244/05*;

- poprzez wydanie zezwolenia na częściową realizację inwestycji Katrynka – Przewalanka przed zakończeniem procedury oceny oddziaływania na obszar TZW/ OSO

Puszcza Knyszyńska, Polska naruszyła wymogi art. 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4 w połączeniu z artykułem 7 dyrektywy 92/43/EWG;

- poprzez brak rozpatrzenie efektów łącznych w odniesieniu do przedsięwzięć: modernizacja dróg Białystok – Katryńka i Katryńka - Przewalanka oraz budowy obwodnicy Wasilkowa na teren zamierzony do włączenia na listę TZW Puszcza Knyszyńska, i poprzez brak podjęcia kroków będących w stanie ochronić wartość ekologiczną terenu w odniesieniu do przedmiotowych przedsięwzięć Polska naruszyła wymogi dyrektywy 92/43/EWG jak interpretowane przez Trybunał Sprawiedliwości w sprawach *Dragaggi C-117/03* i *Bund Naturschutz C-244/05*;

- ponieważ od dnia zatwierdzenia przez Komisję terenu Puszcza Knyszyńska na liście obszarów o znaczeniu dla Wspólnoty teren podlega wymogom artykułu 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4, poprzez brak oceny skutków łącznych przedsięwzięć: modernizacja dróg Białystok – Katryńka i Katryńka - Przewalanka oraz budowy obwodnicy Wasilkowa na teren TZW Puszcza Knyszyńska, i poprzez nie poddanie inwestycji odpowiedniej ocenie ich skutków dla terenu TZW Puszcza Knyszyńska, i poprzez wydanie zezwoleń dla przedsięwzięć, i poprzez kontynuowanie realizacji modernizacji odcinka Białystok-Katryńka i obwodnicy Wasilkowa, Polska naruszyła wymogi art. 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG;

- poprzez brak rozpatrzenia efektów skumulowanych przedsięwzięć: modernizacja dróg Białystok – Katryńka i Katryńka - Przewalanka oraz budowy obwodnicy Wasilkowa na OSO Puszcza Knyszyńska, i poprzez nie poddanie inwestycji odpowiedniej ocenie ich skutków na OSO, i poprzez wydanie zezwoleń na realizację przedsięwzięć mimo braku rozpatrzenia efektów skumulowanych i wątpliwości, co do skutków inwestycji na integralność obszaru, i poprzez rozpoczęcie realizacji przedsięwzięcia polegającego na modernizacji odcinka Białystok – Katryńka i budowy obwodnicy Wasilkowa, Polska naruszyła wymogi art. 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4 w połączeniu z artykułem 7 dyrektywy 92/43/EWG;

- poprzez brak rozpatrzenia efektów skumulowanych przedsięwzięć: modernizacja dróg Białystok – Katryńka i Katryńka - Przewalanka oraz budowy obwodnicy Wasilkowa i Sztabina na tereny zamierzone do włączenia na listę TZW oraz zaproponowane do włączenia na listę TZW: Puszcza Knyszyńska, Dolina Biebrzy, Puszcza Augustowska, Puszcza Białowieska, Ostoja Borecka, Ostoja Napowidzko-Ramucka, i poprzez brak podjęcia kroków będących w stanie ochronić wartość ekologiczną terenów zamierzonych do włączenia na listę TZW oraz przesłanych do włączenia na listę TZW Puszcza Knyszyńska, Dolina Biebrzy, Puszcza Augustowska, Puszcza Białowieska, Ostoja Borecka, Ostoja Napowidzko-Ramucka w odniesieniu do przedsięwzięć modernizacja dróg Białystok – Katryńka i Katryńka - Przewalanka oraz budowy obwodnicy Wasilkowa i Sztabina, Polska naruszyła wymogi dyrektywy 92/43/EWG jak interpretowane przez Trybunał Sprawiedliwości w sprawach *Dragaggi C-117/03* i *Bund Naturschutz C-244/05*;

- ponieważ od dnia zatwierdzenia przez Komisję na liście terenów o znaczeniu dla Wspólnoty tereny te podlegają wymogom artykułu 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4, poprzez brak oceny skutków łącznych przedsięwzięć: Białystok – Katryńka i Katryńka - Przewalanka oraz budowy obwodnicy Wasilkowa i Sztabina na TZW Puszcza Knyszyńska, Dolina Biebrzy, Puszcza Augustowska, Puszcza Białowieska, Ostoja Borecka, i poprzez nie poddanie inwestycji odpowiedniej ocenie ich skutków dla terenów chronionych TZW Puszcza Knyszyńska, Dolina Biebrzy, Puszcza Augustowska,

Puszcza Białowieska, Ostoja Borecka, i poprzez wydanie zezwoleń dla tych przedsięwzięć mimo istniejących wątpliwości, co do ich skutków, i poprzez kontynuowanie realizacji modernizacji odcinka Białystok- Katryńka i obwodnicy Wasilkowa, Polska naruszyła wymogi art. 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG;

- poprzez brak rozpatrzenia efektów skumulowanych przedsięwzięć: Białystok – Katryńka i Katryńka - Przewalanka oraz budowy obwodnicy Wasilkowa i Sztabina na OSO Puszcza Knyszyńska i Dolina Biebrzy, i poprzez nie poddanie inwestycji odpowiedniej ocenie ich skutków na OSO Puszcza Knyszyńska i OSO Dolina Biebrzy, i poprzez wydanie zezwoleń na realizację przedsięwzięć mimo istnienia wątpliwości, co do skutków przedsięwzięć na integralność obszarów czy braku zakończenia procedury oceny, i poprzez rozpoczęcie realizacji inwestycji Białystok – Katryńka i obwodnica Wasilkowa, Polska naruszyła wymogi art. 6 ust. 2, ust. 3 oraz ust. 4 w połączeniu z artykułem 7 dyrektywy 92/43/EWG;

- poprzez brak notyfikacji Komisji o środkach kompensujących przyjętych dla obwodnicy Sztabina i modernizacji odcinka Białystok – Katryńka Polska naruszyła wymogi artykułu 6 ust. 4 dyrektywy 92/43/EWG.

Komisja zaprasza Pana Rząd, zgodnie z art. 226 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, o przedstawienie swych uwag w terminie dwóch miesięcy, począwszy od dnia otrzymania niniejszego wezwania dodatkowego.

Po zapoznaniu się z tymi uwagami lub w przypadku, gdy uwagi te nie zostaną przedstawione we wskazanym terminie, Komisja może, w razie potrzeby, wydać uzasadnioną opinię przewidzianą w wymienionym artykule.

Proszę Pana Ministra, o przyjęcie wyrazów mojego poważania.

W imieniu Komisji,

Stavros DIMAS

Członek Komisji

ODPIS UWIERZYTELNIONY
W imieniu Sekretarza Generalnego,

Jordi AYET PUIGARNAU
Dyrektor Kancelarii